

EPIST. I. ad Iacobum Ciglerium. Quod sub æquinoctiali est habitatio.

V M anno abhinc quinto primum Auicennæ medicinale librum pro mea professione in Ferrariæ patriæ meæ literario gymnasio publice enarrarem, ad idc̄ caput peruenissem, in quo de Temperaturis agitur: & ad eius capituli locum, ubi in-

10
 quirit, quænam orbis regio ueræ mediocritati, exactoq̄ tēperamento sit propinquior: consideraremq̄ diligentius, atq̄ sub examen experimenti & rationis ducerem, tam eius sententiã, quàm eorum qui secus ac ipse senserant: non tantum (quod ferè neoterici peccauerunt) dicentium autoritati, quantum dictorum tribuens ueritati: inueni nonnulla in quibus secum, nonnulla in quibus secus quàm ille, ueritas ipsa, qua nihil philo-
 20
 sopho esse antiquius debet, me & credere & docere coëgit. Mea autem hæc inuenta, quoniam tunc (ut consueueram) non potui ob bellorum turbulencias examini publicæ disputationis exponere, nunc tuo subiicere decreui iudicio, ut quem intel-
 30
 ligam in mathematicis, ad quas quodammodo hæc pertinent, eminentissimum, sicuti & in humana, diuinãq̄ philosophia apprime eruditum. Ut igitur certo ordine procedam, in primis Auicennæ mentem, dehinc eorum qui in contrariam abire sententiã, explicabo, utrobic̄q̄ meum semper interponens iudicium: quod & rationibus enitar roborare, & contrarias argumētationes pro uiribus diluere. Duo inibi rerum capita sunt quæ in controuersiam ueniunt. Primum, sub æquinoctiali circulo, nisi ex accidente aliquo impedimentum adueniat, esse temperatissimã habi-
 40
 tationem. Alterum, quod post prædictum locum quartum clima maiore gaudeat temperie. Primam sententiã, luciditatis maioris gratia, in duas seco, iuxta duo quæ in se claudit, scilicet sub æquinoctiali esse posse habitationem, & esse temperatissimam. Quorum primum apertam nostris temporibus ueritatem habet. Siquidem
 50
 Lusitanorum in extremo occidente habitantium hominum, per oceanum Atlantici cum ad austrum primo, deinde ad orientem nauigatio clare nos docuit, sub æquatore, diuersis in locis, in quibus nec mare, nec alia res impedit, uarias gentes habitare. Quod si quis credere nō uult, plus Aristotelis autoritati tribuens, & Auerrois Cordubensis, quàm apertæ ueritati, plurimorum fide dignissimorumq̄ uirorum testimonio, qui ad ea loca nauigarunt, approbatæ, cum eo certe non esset alio modo dis-
 60
 putandum, quàm eo quo cum negantibus ignem esse calidum disputat Aristoteles, ut scilicet cogereetur cum astrolabio, stylo & abaco, illuc nauigare, rem ipsam exploraturus. Nos tamen, ut obiter hosce tam obstinatos Auerroicos retūdamus, qui quicquid ille dixit, axiomatis loco habent, argumētationes ipsius Auerrois sectatorumq̄ eius sigillatim diluemus, ut uel ex hoc bonæ mētis iuuenes moneãtur, ne temere alijs in rebus ei credant. Qui ubi se demonstrare putauit, cōtra ueritatem uix
 70
 dialecticis argumētis pugnauit. Sed missis uerbis, rem ipsam aggrediamur. Habitationē sub æquinoctiali circulo nō esse, multiplici uia probare conatur Auerrois, primo signo sumpto à sensu & ratione. Cuius uim ego sic colligo: Sensu cōstat Aethiopes sub Cancris circulo habitantes, ab humana tēperatura esse ualde summos, nec posse in eo loco ob exuperantē calorē, nisi per accidens, hoc est in speluncis & aquis habitari. Cum igitur sub æquinoctiali maiores sint calores, quàm sub Cæcro, sub eo omnino erit impossibilis habitatio. Anterius sumptū sensu (ut diximus) cōstat. Posteriorius hac ratione: Sol semel in anno accedens ad uerticem habitantiū sub Cancris circulo,

Lusitanorū peregrinatio.

Lib. 2. de celo.

Auerrois haud temere credendum.

circulo, causa est ut uix ibi possit habitari: Ergo bis accedens supra loca quæ subsunt æquinoctiali, impossibile omnino inibi reddet habitationem. Cōfirmatur hoc signum, quoniam idem uidetur cōtingere eunti uersus austrum, ob calorem, quod eunti uersus septentrionem propter frigus. Sed eunti uersus septentrionem occurrunt loca uix habitabilia propter frigus, ut quæ Theutones, & uocati (ut ait ipse) habitant Sclauis, ultra quæ nulla est habitatio: igitur idem credendum est esse uersus austrum: totamq; humanæ tēperaturæ latitudinē, in Sclauorū uocatorū & Aethiopū tēperaturis, tanquā duobus extremis finiri. Hæc est prima Auerrois argumētatio. Cui respōdentes, negamus posteriū sumptū: causam enim maioris caloris sub Cæ-

10 cri circulo, non solum ex directione solis ad uerticē habitatiū esse dicimus, sed ex mora & uarijs causis, quas inferius adducemus, nobis quidem & alijs multis intellectis: licet Auer. putauerit nō intellectas: ex quibus etiā cōfirmatio adducta infirmabitur, ostendentibus nobis habitationē uersus utrūq; extremū, ultra ea loca protendi, quæ terminos habitationis Auerrois existimauit. Altera Auer. ratio, quam demonstrationē esse dicit à signo, est huiusmodi: Si est locus inhabitabilis ob frigus, erit in opposita parte locus inhabitabilis ob calorem, alioqui ob frigoris fortitudinē mundi fieret abolitio. Hæc autem ratio (quod cum bona Auerrois uenia dixerim) tantū abest ut demonstratiua sit, ut uix dialectica dici mereatur. Frigus enim cum sit res uitæ contraria, locum magis inhabitabilem reddit, quàm æqualis, imò eo etiam maior

20 caloris modus. E contra uero remissior calor à sole, astrisq; reliquis, ac uniuerso cœlo adiutus, expugnare uehemētius frigus, nedum se ab eo tueri potest, ut qui per se à natura intenditur, & sicuti Aristoteli placet, rationem positiui habet, quemadmodum frigus priuatiui: atq; id potissimum frigus, quod in ora aquilonari ueluti relegatum est: frigent enim ea loca, potius quia causæ ibi desunt calefacientes, quàm quod adsint infrigidantes. Quod uel ex ipso Auerroë colligi potest, causas illius frigoris, in solis distantia, debilem radiorū reflexionem, cœlestis motus tarditatem, die rum cum noctibus improportionem referente: ferè enim hæc omnia calorem potius tollunt, quàm frigus ponāt. Patet igitur Auerrois connexionē non esse necessariā, fieriq; posse ut mundo non destructo, sit in eo locus inhabitabilis propter frigus, &

30 nullibi sit locus inhabitabilis propter æstum. Neq; locus à cōtrarijs, quo ad eandem firmādam argumentationē utitur, maius argumēto robur addit: sic enim argumentatur: Si inuenitur unum cōtrarium, inuenitur & reliquū: sed est locus in quo ob dominiū niuis, quæ frigida est & humida, habitari nō potest: igitur erit locus qui ob ignis calidi & sicci dominiū non poterit habitari. Dicam enim in primis, cōtraria nō adeò necessariā habere connexionē, ut uno actu posito, aliud necessariò ponatur: eorum enim oppositorū potius ea est proprietas, quæ relatiue opponuntur, non contrariorū. Et si illa aliquādo Aristoteles utitur, non ut demonstratiua, sed ut probabili utitur. Deinde, esto quod unum contrariū esse non possit nisi aliud sit, non tamen id sequitur quod Auerrois uult: sequetur quidem, si frigus sit, calorem esse: non autem tantā uim in submouenda habitatione habere calorem, quātam habet frigus, quod scilicet ex natura sua habet, ut uitæ principijs aduersetur: cum econtrario calor, & uitā tribuat & cōseruet: ut propterea per locum qui à cōtrarijs dicitur, oppositum potius sequatur, ut uidelicet si frigus facit locū inhabitabilem, calor faciat habitabilem. Liqueat igitur & hæc, quam demonstrationē signi Auerroës uocat, multifariam peccare, nihilq; habere ob quod demonstratio dici mereatur. Sed age eas examinemus argumentationes, quas, quod ita sit, & quam ob rem ita sit, probare dixit Auerrois. Vna est huiusmodi: Distantia solis maxima, & tarditas motus partiū cœli maxima, maximum faciunt frigus: igitur maxima solis propinquitas, maximaq; partiū cœli uelocitas, maximum operatur calorem. Duo autem hæc sub æquinoctiali contingunt: ad uerticalem enim habitantiū sub æquinoctiali punctum, quæ

Calor positiui,
frigus priuatiui
rationē habet.

maxima eius propinquitas est, sol accedit, partesque ibi cœli in æquali tempore maximum spatiū describunt, quod est secundum Aristotelem, uelocissime moueri. Tanto igitur uelocior est æquinoctialis motus, motu arctici circuli, quāto illius ambitus est huius ambitu maior: tam uehemens igitur est sub æquinoctiali calor, ut omnem penitus excludat habitationem. Signo quoque tali hanc confirmat rationem: Ad sensum, inquit, constat, ex locis medijs inter polum arcticum & æquinoctialem, ea magis incallescere, quæ æquinoctiali: ea magis frigescere, quæ polo arctico sunt propinquiora, adeo ut in his frigus calorem, in illis calor frigus superet manifeste. Quātoque maior fit ad æquinoctialem circulum propinquatio, tanto calor magis superat frigiditatem: Ergo ubi maxima propinquitas, ibi & maximus calor. Cum enim inuenitur unum cōtrarium & medium, alterum quoque contrariū inueniri necesse est: & cum inueniuntur causæ unius extremi & medijs, causas quoque alterius extremi inueniri necesse est. Hæc est una ex Auerrois demonstrationibus, quam ei similem esse dicit, quam facit Aristoteles in libro Cœli: Si corpus maxime distans à motu cœli est maxime graue, necesse est corpus, quod est maxime propinquū cœlo, esse maxime leue. Rursus alio in loco aliam affert demonstrationē, quam sic possumus colligere: Causa quæ facit habitationem sub Cancri tropico difficilem, & ferè impossibilem, ex parte causæ agentis, inuenitur sub æquinoctiali: & præter illam alia ex parte materiæ, quæ maioris est potentiæ ad calefaciendum: igitur sub æquinoctiali erit omnino impossibilis habitatio. Pater antè sumptum: quoniam causa faciens caloris uehementiam sub Cancri circulo est solis rectus, & ad perpendicularum aspectus, per quem radij ad angulos rectos reflectuntur, qui sunt omnibus alijs potētiores. Quod cum semel tantum in anno fiat in eo loco, scilicet sub Cancri circulo, bis fit sub æquinoctiali, sole uidelicet ad primam Arietis & Libræ partem accedente. Additur & alia (uti diximus) ex parte materiæ uocata ab eo causa: quoniam experientia constat, quod post maximam ad quemuis locum habitabilem, solis propinquationem, calor maior fit, tantoque maiori tempore perseuerat, quanto locus magis ad meridiem uergit: unde longiores tanto æstates fiunt, quanto loca magis sunt meridionalia. Cum igitur in nostro climate, quod ab æquinoctiali ferè quinque supra quadraginta partibus recedit, calores post solstitium quasi ad trimestre tempus extendantur, & in latitudine triginta partium ad quadrimestre: sequitur ut sub æquinoctiali propè ad sex menses protendantur, quo tempore altera fit propinquatio: atque ut sequens est ferè cōtinua inibi erit exæstiuatio, nec quatuor inibi erunt sibi succedentia anni tempora, sed uel unum continuum, uel octo: & sic tolletur animalium & plantarū conseruatio, quæ per quadruplicem temporū uicissitudinem alijs in locis cōtingit. Hæc sunt rationes quas uere demonstratiuas Auerrois existimauit: quæ licet prioribus efficaciores prima facie uideantur, si quis tamen acrius introspiciat, non maiore ualde in his, quàm in illis adesse uim iudicabit. Nam ut demus illis plus etiā quàm possunt, nō plus certe habebunt, quàm loca æquinoctiali supposita, ratione binæ uicis in anno ad uerticalem punctum accessionis, directionis radiorum, & ad angulos rectos reflexionis, motusque demū cœli partium uelocioris, debere impense calere: non usque adeo tamen probant calere, ut inde in totum arceant habitatores. Nam alia ad sunt (ut ostendemus) repugnantes causæ, adeoque potentes, ut non solum hebetare caloris acerbicatem ualeant, sed ad modum quendam & temperiem deducere, qui sit animalium uitæ conformis, præsertim quoniam (ut superius dictum est) non sicuti frigiditas, ita & caliditas uitæ inimicatur, præcipue cœlestis, quæ mitis benignaque, quātum ex seipsa est, & uitam potius affert, quàm aufert. Ex accessu enim solis generationes, ex recessu corruptiones, teste Aristotele, proueniunt. Qui nec sub æquinoctiali ob aliam rationem negauit habitari, quàm quod prius deficeret habitatio, quàm umbræ, quæ ad septentrionē in nostra regione uergunt, ad austrum

Calor cœlestis
uiuificus.

flecteren

flecterentur, hoc est sub Cancrī circulo: ibi enim non habitari propter æstum, nec in parte alia propter frigus: ut obseruationibus inniti potius uideatur, quàm rationibus, & narrati potius similis quàm probanti: tantum abest ut demonstrationibus in hoc usus sit, quemadmodum putauit Auerrois: quem non modo non demonstrasse, sed nec probabiles ualde rationes attulisse, satis ex his quæ dicta sunt possit constare. Verum ut Auicennæ sententiā, ueritasq; ipsa clarius elucescat, altius exorsus, causas afferemus quibus fit, ut sub æquinoctiali possit habitari. Experientia magistra scimus, regiones quæ sub cœlo sunt, alias alijs magis minus uel incallescere, longioresq; aut breuiores æstus perpeti. Horum effectuum causa, alia est terra tantum, alia est cœlo pendet. Purè terrestres in præsentia dimittamus: cœlestis uel ex cœlo, uel ex astris pendet. Ex astris uel sole, uel aliquo aliorum. Reliqua, ut parum certa exiguiq; momenti, nunc prætermittamus: cœli tantum motum, solemq; consideremus. Cœlum motu calefacere uoluit Aristoteles: quod si uerum est, sequitur ut qua parte uelocius mouetur, ea & uehemētius calefaciat. Verum quicquid id est caloris quod cœlum suo motu nobis iaculatur, id ad eò exile est, dum terram attingit, ut quantum ad nostrum propositum attinet, uix efficere sensilem uarietatem possit. Ipsum enim quod mouetur cœlum, maiorem minorem uel intra semetipsum calorem ex quocunq; motu haudquaquam suscipit, imò si ad uiuum refecanda res est, nec cœlum, sed nec sol ipse, calorem quem in inferiora mittit, in se actu habet, sed potestate tantum ac ui: ex quo fit, ut non plus eo media regio incalescat, ubi uelocius, quàm ubi tardius mouetur, nisi quod uel uim illam excalfactoriam, quo uelocius mouetur, eo crebrius deorsum mittit, uel quia uelocissimo motu, contiguum citimæ suæ parti ignem secum rapit, ipseq; ignis aëra pariter contactu secum circumrotat. Vtrum horum dicatur, non magnus deorsum pertinet calor: uis enim illa influendi calorem, quæ uniuerso adest cœlo, quum mitis benignaq; suapte sponte fit, ut superius est dictum, non tam eximia est, ut exurentem calorem hic ualeat generare. Et quod ad alium modum attinet, ut concedamus totam ignis sphaeram ad cœli motum circumuolui, primo non uidetur quomodo calorem ex hoc motu consequi ualeat eo maiorē quem ex se possidet, quum natura sua ignis sit calidissimus. Deinde non satis rationi consonum uidetur, ut simili uelocitate tota aëris sphaera eum consequatur: quam etiam scimus quacunque agitetur uelocitate, nunquam totam incallescere, cum & euentia ipsa rei, & Aristotelis autoritas ostendat, mediā eius regionem ualde semper frigidam, ipso etiam Auerroë confirmante remanere. Insuper & à sensu & à ratione alienum sit, aërem hunc nostrum in quo degimus, circa terram magna uelocitate circumuolui: alioqui neque fœtor, neque pestilens aliqua affectio, sed neque nebulæ aut nubes diutius eandem ciuitatem obsiderent. Et sicuti uenti motum persentimus, ita & aëream illam girationem sentiremus. Quod cum neque hic, neque alibi fiat, disci potest aërem circa nos non ad eò uehementer exagitari, ut nota dignum calorem ex eo motu uel indipisci possit, uel terris largiri. Quæ si uera sunt, relinquatur unicus Phœbi calor, in quem huiusmodi referri caloris uarietas possit. Agit igitur in unum magis quàm in alium locum sol, uel quia terræ proximior, uel quia magis est directo radios in eum iacit, uel quia diutius respicit. & hoc dupliciter: uno modo, quia dies sunt noctibus longiores: alio modo, quod pluribus talibus diebus respexit. Propinquitas partium in hoc habet efficaciam: siquidem sole in opposito suæ apsidis (quam augem nunc uocant) existente, cum maxime nobis propinquet, maximum tamen frigus patimur. Relinquuntur igitur duæ causæ, mora scilicet & directio: ex quibus opinionum diuersitas in hoc quæsito nata est, dum alius hanc, alius illam efficaciorē rem putat. Aristoteles, Auerrois, & ante omnes Pythagoras, directionem cæteris præstare arbitrati, quam bis in anno sub æquinoctiali habitantibus sciebant euenire,

Caliditatis per
astatem causæ
uariæ.

Cœli motus quæ
ratione calefacere
dicatur.

Aëris regio me-
dia semper friga-
da.

Sol qua ratione
calefacere dica-
tur.

Solis propina-
quitas.

Solis aspectus
directus.

Solis mora.

tantum ibi caloris esse iudicarunt, ut in totum habitationē prohiberet. Contra Auicenna & Ptolemæus, plus moræ quàm directioni tribuere, duplici ad hoc sentientium experimento impulsī. Primum, quoniam una uel altera post meridiem hora, calor impensius nos urget, cum tamen tunc à uerticali puncto magis quàm in meridie, æque uero ut totidem horis ante meridiem sol sit semotus. Altera experientia est, quoniã apud nos æstus maiores sunt, sole ultimam Cancrī partem uel Leonem subeunte, Quintili uidelicet mense, quàm dum Geminos, uel primas Cancrī partes, Maio uidelicet & Iunio, illustrat: licet in eadem sit uel maiore distantia à nostris capitibus. Quod certe non alia euenit ratione, quàm quod longiore tempore aërem ad incallescendum disposuit. Tamen si igitur sol eos qui sub æquinoctiali degunt, bis in anno è directo prospiciat, tamen quia totidem horis sub terra latet, quot terram illuminat, & statim ab æquinoctijs, longe magis ab illis declinat, quàm à nobis à solstitijs, ut 2. lib. magnæ compositionis demonstrauit Ptolemæus, & 1. lib. suæ medicinæ, parte secunda, tetigit Auicenna, cum minus possit directio uel eius propinquitas, quàm perduratio: sequitur longe maiorem esse sub Cancrī & Capricorni circulo æstum, quàm sub æquinoctiali, nec sub hoc tantum, ut prohibere habitationem possit. Eos enim qui sub solstitialibus tropicis habitāt, uel circa eos, sol è directo percutit, & eo tempore longiores noctibus dies habent, nec citò ab eorū capitibus recedit, adeò ut duplex mora cum directo aspectu coniungatur: & si quid uelocitati motus dandum est, ea quoq; non deest. Sub æquinoctiali uero una tantum est caloris efficax causa, quoniam scilicet sol bis in anno ad perpendiculum radios in eos mittit: totoq; anni residuo non multum ab illorum capitibus submouetur, accedente etiam summa partium cœli uelocitate. Quæ licet causæ possint multum, à quibusdam tamen alijs multum remittuntur. Quarum una est, quod cum noctes semper ibi sint æquales diebus, ex absentia solis multum tepescit caliditas, quæ ex eius præsentia nasceretur. Ad quod & illud facit, quod nullibi quantum sub æquinoctiali ab horizonte sol noctu remouetur: præsertim eo tempore quo rectissime illuc radios mittit, scilicet tempore duarū æstatum: ad nullam enim partem tunc inclinatur: sed per mediã exactissime inter utrunq; polum uiam progreditur: quod in nullo climate contingit. Tantum enim horizonti cuilibet intempesta nocte propinquat æquinoctij tempore, quãta est climatis latitudo. Alijs uero temporibus tanto plus, quãta est latitudo regionis, simul cum solis eo tempore declinatione. Alia causa est, (quam suprã tetigimus) quod post puncta æquinoctialia, quæ illis duas æstates faciunt, magis declinat sol, quàm post solstitium, quod nobis unicam facit æstatem, sed duabus illis longiorem. Addit & Aponensis aliam causam, aperte Aueroi repugnantē, quam iudicandam tibi & tui similibus relinquo, scilicet radios sub æquatore apicem terræ ferientes, non ita refringi, sicuti alijs in locis, ubi in conuexam incidunt superficiem. Ad hoc etiam facit, quod ibi sunt duæ hyemes, inter quarum utranque & æstatem tantum tres menses intercedunt: quo fit ut æstates multum calidæ esse non possint, sicuti neque hyemes multum frigidæ. Non enim in tam exiguo spatio, magna potest ab uno contrario in aliud fieri permutatio: quia superueniente æstate, frigiditas in aërem à præcedenti hyeme impressa, nondum est tota abolita. Videmus enim apud nos hyemes ultra tres menses perdurare, & frigus per hyemem in aërem impressum, bona etiam Veris parte perseuerare. Huic præterea sententiæ experientia ipsa suffragatur: refert siquidem Nicolaus Florentinus insignis medicus, conciuem eius quendam cognomēto Indianum, quoniam in India longo tempore fuisset, affirmare solitum, habitasse se in locis quibusdam, ubi essent duæ hyemes, & duæ æstates, quarum nulla multum in calore aut frigore excelleret. Affirmat id & Lusitani, qui nostris tēporibus (ut superius diximus) noua, & antiquis incognita nauigatione, multa æquinoctiali subdita loca perlustrant.

Quæ

Quæ si uera sunt, imò quia uera sunt, omnes aduersariorum corruunt rationes, etiam quas illi demonstrationes putarunt. Sub Cancrì enim circulo & Capricorni, si uspiam, sunt loca ob calorem inhabitabilia, quæ maxime distant à septentrionalibus, non situ, sed qualitate. Dixi, si uspiam, quoniã Lusitanorum nauigationes torridam uocantam Zonam refertam habitatoribus testantur. Sub æquatore uero sunt loca satis cõmode habitabilia, nec habitatione directio aut reflexio impedit radiorum, quia ex 24. horis tantum per 12. solem uident, qui nec eos ultra modum æstatibus calefacit, quoniã paulò ante hyems præcessit: nec multo tẽpore durat caliditas, quia in paucis diebus multum ab eis sol declinat, & citò ad punctum aliud, hyemem quoq; faciens, peruenit. Nec propter duas hyemes uiuentium generatio tollitur, imò multiplici fœnore respondet: quoniã singulam hyemem, mox uer, dehinc æstas citò consequitur, ita ut quod apud nos semel generatur, bis generari apud eos possit. Maxima etiam directio maximam calorem sola facere non potest, nisi cum mora plurium dierum cõiungatur: sicuti nec mora sine propinquitate & directione: nam unius diei longitudo sub polo calorem facere non potest, cum sit à propinquitate, directione & reflexione destituta: & uti tarditas motus in faciẽdo frigus, exiguum ibi momentum habet, sic & uelocitas in faciẽdo calorem sub æquatore, aut parum, aut nihil operatur.

Zona torrida habitatoribus referta.

Satis igitur iam, ni fallor, liquet & ueritas & causa, quare sub æquatore sit possibilis habitatio. Nunc aliud caput quæstionis aggrediamur, an scilicet sit habitatio tẽpore rata. Putant nonnulli Auicennam sequentes, non solum ibi habitari, sed esse æquum omnino, & in neutram partem uergens temperamentum. Ad quod credendum, uel ea ratione præcipue mouentur, quod paribus perpetuo interuallis, sibi inuicem noctes diesq; tẽpora partiuntur: ideo fieri, ut quantum ex solis præsentia caloris, tantum ex absentia frigoris generetur. Cui rationi nonnulli Christiani ita manus dederunt, ut esse in eo loco paradysum putarint, quæ in sacris libris deliciarum appellatur. Petrus Aponensis in libro quem Conciliatorum appellauit, aliam (quam & supra tetigi) rationem superaddit, quod scilicet minus quam alijs in locis solares radij apicem cõuexi terræ feriẽtes, retro flectuntur. Et ob hoc tantam esse inibi putat temperiem, ut humana corpora eo loco generentur, quæ secundi modi ab Auicenna positi æqualitate, quæ est inter omnes humanas tẽperaturas exactissima, nanciscuntur. Ego licet rationibus & testimonijs idoneis adductus, non maximam ibi esse intemperiem putem, ad calorem tamen multo plus inclinare, quam ad frigus regionem illam puto: ex gemina enim illa singulis annis cõtingente ad uerticem directione, & ad perpẽdiculum radij iaculatione, fereq; angulo carente reflexione, multum omnino incallescere ea loca puto. Nam etsi ab exigua mora, alijsq; in contrarium faciẽtibus superius recitatis, uigor aliquãtis per imbecillis reddatur, efficaciores tamẽ uidentur caloris causæ, ueluti per se agẽtes, & non ex accidenti, q̃ causæ cõtrariæ, quæ non agendo potius, quam agẽdo frigus faciunt, aut calorem remittunt. Et hæc de habitatione sub æquinoctiali dicta sint.

Sub æquinoctiali an sit habitatio temperata.

Paradysus uoluptatis.

Quod ad aliud uero quæsitum attinet, Auicenna aperta sententia est: post loca sub æquinoctiali circulo sita, quartum clima exacto esse temperamento proximius, eo quod ibi habitantes non uruntur ob directionem, sicuti hi qui in primo morantur climate: neq; impensius calefiunt ob propinquitatem, sicut qui in secundo & tertio: sed neq; cõgelantur, sicut hi qui in extremo sunt quinti, uel in maiori latitudine, solem nimis remotum habentes. Hanc Auicennæ sententiam sequutus Aponensis, homines in altera tantum contrarietatum tẽperatos sub ea cœli inclinatione collocauit. Repugnat Auer. 2. sui Coliget, dicens non esse uerum, quod quidam dicunt, quartum clima esse melius quinto: licet secundo Meteororum, quartum & quintum climata dixerit tẽperatiora. Et alio eiusdem libri loco, terras naturales in calore eas esse, quæ sunt mediæ in latitudine, sicut Græcia. Et alibi præposuerit quintum, eius mediocritatem probans ex temperamento habitantium, quod ex colore & capillis præcipue dicit ostendi. Eandem quartum

Temperatissima habitatio.

prærogatiuam confirmat Ebumafar Alpharabij, ut scribit Moses 25. lib. Aphorismorum, dicens homines ibi tam perfectius cæteris loqui, sicut perfectiores sensu, figura, ac forma sunt, & magis temperati. Omnes autem ex Galeno sumpsisse hanc opinionem uidentur, qui tertio Aphorismorum dixit, quod zona exquisitam habens temperiem ac media orbis terrarum, est quæ per Gnidum transit & Coum: & quæcunq; loca ab his non multum uel ad Aquilonem, uel ad Austrum recesserunt. Et lib. secundo salubrium: In immoderatis locis non fit exactissime temperatum corpus. Et paulò infra: In nostra regione fiunt multa corpora ei similia: & in hac regione quæ latitudinem non paruam habet, id temperatissimum est, quod est exacte medium: ut Hippocratis patria, quæ æstate & hyeme est temperata, multo magis Vere & autumno. Ego autem, licet non ignorem quàm temerariū sit, secus quàm tot, talesq; uiri & sentire & scribere: sciens tamen nihil esse sanctius ueritate, ea præ oculis habita, dicam libere quod sentio. Teneo contra omnium, quos legerim, sententiam, temperamēto magis propinquam esse habitationē sub sexto, quàm sub quarto aut quinto climate. Ad quod probandum pro hypothesi esto, ex communi astrologorum sententia, principium quarti climatis, quod per Rhodon uocant, esse in latitudine triginta trium partium & duarum tertiarum alterius partis: hoc est, tot partibus ab æquinoctiali circulo remoueri. Ex hoc sequitur, quod distat ab aquilone partibus quinquaginta sex, & tertia alterius partis: tota enim nostra latitudo nonaginta partibus cōtinetur, quarta uidelicet parte C C C L X. in quot partes quemlibet circulum astrologi diuidūt: ex quo rursus sequitur, ut plus propinquet æquinoctiali, quàm arctico polo, partibus uigintiduabus & duabus tertijs alterius partis: & ut sequens est, non sit medium orbis terrarum, sed distet à medio partibus undecim, & tertia alterius partis. Si igitur id est temperatissimum quod est exacte medium orbis terrarum, ut uoluit Galenus: uel id quod est medium in longitudine & latitudine, ut Auerrois: euidenter concluditur, clima hoc quartum non esse temperatissimum. Sed dixerit fortè quispiam, Galenum per orbem terrarum, non absolute totam hanc terræ quartam portionem intellexisse, sed id tantum eius quod habitatur, quam in septem climata diuidunt astrologi, quorum quartum est medium, tria ex utraque parte climata relinquens: eodemq; modo Auerroem terram mediam in longitudine latitudineq; intellexisse, non absolute, sed habitatae respectu, quam οὐρανὸν ἰσχυρὸν Græci uocant. At profectò quisquis id dixerit, aliquid dixisse fortè uidebitur, reuera autem nihil dixerit. Nam rogo quid in re ipsa facit septiformis ista diuisio: aut quid firmi habet & certi? Possset enim quis in septem, sed aliter quàm neoterici, ita secare, ut quod hac computatione est quartū, tertium esset, ut Plinius ex quorundam placito computat. Possset in octo, possset in plura, possset in pauciora pro libito segmenta habitatum à nobis orbem diuidere: quibus diuisionibus factis mediam non amplius sedem quartū hoc clima possideret. Ipsam potius rei naturā sequamur, uidebimusq; clima hoc quartum, non propter hoc quod in medio numeratur, mediam quoque naturam in calore & frigore sortiri. Si enim caloris maioris minoris uel potissima causa est (ut superius est ostensum) maior minor uel solis ad uerticalem punctum appropinquatio, uel, ut uoluit Auerrois, maior anguli, quem radius solis terrā uerberans facit, ad rectum propinquitas: quum hominibus quarti climatis, sol satis propinquet, angulumq; illis faciat quinti, sexti, septimiq; comparatione non multum à recto differentem, sequitur calere eos potius quàm frigere. Sed uide quàm sit ista quarti climatis mediatio imaginaria potius quàm in re. Spatium quod à septem climatibus includitur, est partium 37. & trium quartarum alterius partis: principium enim primi est in latitudine partium duodecim, & trium quartarū alterius partis: finis uero septimi quinquaginta partium & mediæ alterius partis. Cum igitur medium quarti sit in partibus 36, & tertia alterius partis,

Clima sextum
temperatissimum esse.

Clima quartum
non esse mediū.

partis, sequitur quod distet à principio primi, quod est in partibus 12. & tribus quartis alterius partis, per partes 23. & septem duodecimas alterius. A fine uero septimi, qui est (ut superius est dictum) in partibus quinquaginta, & medietate alterius partis, distet per partes 14. & sextam alterius, & ut sequens est, sit propinquius septimo quàm primo, per partes nouem & quinq; duodecimas alterius. Et consequenter capiat uniuersi interualli omnium climatum, partes 23. & septem duodecimas alterius, quæ sunt ferè duæ tertiæ eiusdem integri interualli, quod 37. partibus & tribus quartis diximus contineri: absitq; ab eius iam dicti interualli medietate, partibus quatuor, & septemdecim uicesimis quartis alterius: medium nequaquam dici meretur. Quomodo enim dici potest medium, cum nec sit medium totius latitudinis, sed ad æquinoctialem multo magis quàm ad polum appropinquet: nec sit medium æque distans ab extremis totius spatij ab climatibus septem introclusi, sed ad septimum magis inclinēt quàm ad primum. Ad horologia fortè recurret quispiam, dicens, cum climata penes sensilem horologiorum uarietatem distinguantur, quæ in dimidio horæ notatu digna conspiciuntur, in totoq; discrimine differentia trium horarum semis cōprehendatur, cuius differentia dimidium hinc, dimidium illinc quartum clima relinquat, habere ob hanc causam mediocritatis quandam ueram rationem. Sed & hoc quoque parum habet momenti: siquidem ipsa per sese dierum quantitas, uel exiguam, uel certe nullam habet uim ad maiorem minorem uel caliditatem regioni tribuendam. Dictaret enim ratio, quantum est ex hoc, ut ubi dies longiores, ibi calores maiores. Contrarium uero experientia ipsa testatur: quo magis enim ad aquilonem uergimus, ut dies maiores, ita maiora frigora inuenimus. Neque uero in hac dierum uarietate quartum hoc clima mediocritatem possidet: medium enim eius maximam diem habet horarum ferè 14. semis, in qua quantitate nulla mediocritas uel fingi potest. Quod si quis omnino contendat, inter totam uarietatem quæ in habitabili parte contingit, hanc esse mediam: certe & hoc præsentit tempore falsum esse deprehenditur, quando iam innotuerit 24. climatum habitatio, ab æquinoctiali sumpto principio, ad eam usque regionem ubi latitudo est ferè 66. semis partium, differentiaq; maximæ diei à minore in hoc interuallo est duodecim horarum, cuius medietas non 14. semis horis, sed 10. & 8. continetur, & in latitudine 58. semis partium cōtingit, ubi quæ nunc Dacia dicitur, & ea Britannia portio sita est, quæ Scotia nuncupatur. Quæ tamen regiones non propterea temperatæ sunt, sed potius ingentibus frigoribus infestantur, sicuti quartum clima caloribus. Rhodos enim insula, quæ toti climati nomen dedit, ita uehementer calet, ut nisi aquilonares flatus, quibus ob loci positum maxime patet, æstus lenirēt, uix posset æstatis tempore habitari. Mauritaniam quoque, Aegyptum, Siciliam, atque eam Italiae oram quæ ex aduerso iacet, ultra modum scimus incallescere, hominesq; in his gigni, qui sint à mediocri temperatura longe semoti. His ego tum rationibus, tum experimentis motus, recedere à summis illis uiris coactus sum: de quo spero me ueniam apud te, & apud eos impetraturum, qui non tantum dicentes, quantum dicta ipsa pensi habent. Quicquid uero alij uel sentiant uel dicant, suscipere decessero. Quintum porrò clima quod per Romam uocant, licet minore calore quàm quartum prematur, longe tamen magis & ipsum calet, quàm ut mediocre dici possit, sicut & in austrum magis quàm in aquilonem inclināt: principium enim eius latitudini trigintanouem partium subiaceret: finis 43. semis, medium 41. & quarta alterius partis. Ex quo fit, ut ex alia parte 48. & tres quartas relinquat, atque per tres & tres quartas à uera medietate secludatur: quæ distantia eo in loco unius climatis differentiam, hoc est uarietatem diei maximæ in horæ medietate constituit. Quæ si uera sunt, sequitur, Auerroim amore proprii climatis seductum, quandoque repudiato quarto, prætulisse omnibus quintum, ueræ quidem mediocritati

Dacia.

Scotia.

Rhodos.

Diac̄ ῥόδω.

Clima quintum

quod Diac̄ ῥώ-

mus est, tempe-

raturam non esse.

*Climatis sexti
temperies et cō
moditas.*

*Eridanus fluuiio
rum rex dictus
à Marone.*

Ferraria.

propinquum, non exacte tamen mediocre. Quod si Auerroi in suo licuit, ex colo-
re & capillis habitantium, non alia ex re sumpto argumento: cur non mihi liceat,
meum, hoc est sextum, cunctis præferre: in medio exactissime septentrionalis hu-
ius quam incolimus, quartæ orbis partis situm, fecundissimis campis, amœnissimis
collibus, limpidissimis fontibus, piscosissimis lacubus, saluberrimis fluminibus orna-
tum, præcipueq; fluuiorū rege Eridano, qui ueluti maris uicarius, totius orbis mer-
ces, magnis nauigijs ad præclarissimas urbes, quæ utriq; insident ripæ, facillime de-
portat. Inter quas maxime emicat Ferraria, patria & alumna mihi dilectissima, siue
mœnium decorem, siue uiarum rectam ad regulam latitudinem, siue magnificen-
tissimas ædes, siue augustissima templa, siue cōpita, siue fora, siue pomœria, siue po-
maria, siue agri fertilitatem, siue cœli salubritatem, siue suburbia, siue uillas, siue po-
puli frequentiam, siue uirorum robur, siue mulierum pulchritudinem, siue inge-
nia, siue artes uel sellularias uel liberales, siue togam, siue arma species: in quibus
quantum excellat, proximis annis Alphonso inuictissimo Duce, toti orbi, nedum
uniuersæ Italiæ, re ipsa apertissime demonstraui, duobus potētissimis hostibus in-
tra paucos annos superatis. Ingrederer campum laudum Alphonso Ducis, nisi rei
magnitudo, quæ maiorem tubam quærit, me absterreret, cognosceremq; hanc ma-
teriam, ut meis humeris, ita præsentī epistolæ non congruere. His ergo omissis, ad
nostrum clima reuersi, dicimus id exacte medium existere in hac nostra septentrio-
nali habitatione. Incipit enim à latitudine quadragintatium partium & mediæ, &
desinit in quadagesimamseptimam & quartam alterius portionem, adeò ut me-
dius eius punctus parū recedat à quadagesimaquinta parte, quæ medietas est no-
naginta partium, in quas facilioris computationis gratia, quartæ huius nostræ lati-
tudinem astrologi diuisere. Veram igitur medietatē habet, & à re ipsa natam, non
ab hominum imaginatione, metiri dierum spatia cupientium: quantum enim di-
stat à polo, tantum distat ab æquinoctiali: sed & medium existit in eo spatio, quod
in tota hac nostra terræ portione satis cōmode habitatur: quod uidelicet inter Can-
cri tropicum & Arctoum circulum iacet. Distat enim Cancricus circulus ab æquino-
ctiali partibus paulò minus uiginti quatuor: totidēque Arctous circulus à polo:
quare remanent inter utrosque, partes ferè quadragintaduæ: quas si per medium
secueris, uidebis sexti climatis spatiū, utriusq; dimidiū partem capere. Quod etiam
ratio mathematica demonstrat: demptis enim à lineæ extremis partibus, æquis por-
tionibus, punctus qui in tota linea medius erat, in remanente etiam parte medius
remanebit. Si enim ad alterum extremorum declinaret, sequeretur maiorem ab eo
extremo portionem, quam ab alio fuisse sublatam. Facit autem medius hic situs, ut
anni tempora suum quodq; habeat temperamentum: nec tantum sit hyeme fri-
gus, ut habitatores gelu torpeant: nec tantus æstate calor, ut exæstuent. Hæc sunt
mi Cigleri, quæ olim in patria circa temperamenta nostræ habitationis meditat-
sum, in quibus tantum à me probabitur improbabiturq; quantū abs te probatum,
reprobatum uē iri cognouero. Vale.

Ex hospitio nostro Budæ, VII. Idus Septembris. M. D. XIII.

EPIST. II. Ad Michaëlem Sanctannam Chirurgum,
de nominibus morborum in exterioribus corpo-
ris partibus euenientium.

Em à me petis Michaël, ut sanè non facilem, ita his qui cōmunem me-
dendi modum sequuntur, ualde necessariam, ut confusionem nomi-
num, earum affectionum quæ in extima corporis humani superficie
contingunt, submoueam: & quo singulæ nomine apud Græcos, La-
tinos, barbarosq; Medicos uocetur, sigillatim exponam. Magni enim
& mul

& multiplices errores ex huiusmodi nominum ignoratione communibus medicis quotidie obueniunt) dum idem nomen apud diuerfos autores eundem semper affectum significare arbitrantur: quum tamen, ut inferius late patebit, eadem uox aliud Græcis, aliud Arabicis, aliud Latinis medicis plerumque significet: quæ res multum auget negocij difficultatem. Cōmunes medicos cum dico, eos intelligo, quos & ex cōmentario medicos uocare possumus: quoniam uidelicet totam suam medicinam non in pectore & mente, sed in chartis habent & membranis sepositam: nec manum adhibere curationi alicuius morbi sciunt, nisi nomine prius habito, remedia proprio eius capite à libris requirant: quum ueri medici, ut qui methodo artem

10 prosequuntur, exiguam nominum curam habentes, morborum substantias atque causas per diuisionem & resolutionem inquirant, è quibus curatiuas indicationes eliciant, & intentiones acquirant, quibus instrumenta inueniant morbos ab humanis corporibus propulsantia: & si quandoque ad libros recurrunt, non tanquam cæci, ut illi, à nominibus se duci ad eos ueluti ad iudices permittunt, sed ad limam rationis quæ legunt applicantes, scriptis non tanquam dominis parent, sed ipsa potius tanquã mancipia ad suas prosequendas intētionē trahunt. Et propterea studio eis non est, quo quisque morbus nomine à prioribus medicis uocatus sit, sed sub quo contineatur genere, quot, quæ uel eius curatiuæ intentiones, & quibus sint auxilijs perficiendæ. Paucorum autem hoc munus est, tantumque potest inueterata consuetudo, ut qui hanc uiam sequuntur, ludibrio ferè cæteris habeantur, nec possint cum medicis uulgaribus de rebus medicinalibus agere, nisi & ipsi norint morbos proprijs nominibus appellare, & ad proprium, ut illi appellant, caput singulos referre.

20 Vnde fit, ut utrique sectæ sit ista exacta nominum notitia necessaria: illis quidem, quod aliter mederi nesciant: his, ut possint cum reliquis inire colloquia, & de curandi uia & ratione disputare. Ut igitur tibi morem geram, operamque sumam iunioribus medicis non inutilem, ordine locorū humani corporis seruato, orsus, ut multi, à capite, seriem nominum eorum affectuum explicabo, qui exteriores partes uel infestant, uel dedecorant.

Medici ex cōmentario.

Notitia nominum quatenus medicis necessaria.

DE MORBIS IN CAPITIS CVTE.

30

Inter hos primus est porrigo à Latinis uocatus, à Græcis *πίτυρα* in plurali, uel *πίτυρίασις*, ab Auicenna & Haliabate non inepte furfur: siquidem & uox græca *πίτυρα*, uel *πίτυρίασις*, mulæ absque ulceratione à cute eorum resoluuntur, qui hoc dedecore dehonestantur: ferèque in capillo fit, Celso teste, rarius in barba, aliquando etiam in supercilio.

Porrigo: *πίτυρα*, uel *πίτυρίασις*. Furfur.

Ἀλωπηκία, & *ὀφθαλμία* aræ genera sunt Celso: uox utraq; græca est: prima à uulpe nomen habet, quæ frequenter eo morbo, ut scribit Galenus, infestatur. Secunda à serpentis similitudine, cui pars læsa similis existit, teste Paulo & Celso, qui addit eam incipere ab occipitio, nec duorum digitorum latitudinem excedere, & ad aures

Alopecia.

Ophiasis.

40

res duobus capitibus serpere: commune utriusque esse dicens, quod emortua summa pellicula pili primum extenuantur, deinde excidunt. Auicenna & Haliabas, illud uoce parum corrupta, Alopitiam, hoc Tyriam uocant: qua uoce quandoque omnes serpentes, quandoque uiperas proprie significant. Sunt ambo capillorum defluuia, à uitiosis humoribus contingentia: hocque differunt à Caluitio, Latinis, & Auicennæ uocato, Græcis dicto *φαλάκρωσις*, in quo ex indigentia humoris, non ex malignitate capilli decidunt.

Tyria.

Caluitium.

Phalacrofis.

Manantia capitis ulcera, una uoce nominat Plinius, quæ Græci *ἀχῶρες* & *κῆρα*, Auicenna saphatum, Haliabas tineam, generali & ipse nomine, sub quo non solum achores, & ceria Græcorum, sed & ficus, & *ψυδράκια*, & *δζανθήματα* collocauit.

Saphatum.

Tinea.

Sunt autem *ἀχῶρες* Galeno & Paulo, cutis capitis cum tumore ulcera forami-

Achores.

- Cerion.** nulentia, e quibus sanies manat tenax, non aquosa, sed nec ut mel crassa. *Κήλορ* achori simile maioribus foraminibus, in quibus sanies mellis similis, instar faui apum continetur. **Ficus.** Ficus, ulcerosæ quædam eruptiones, rotundæ, subduræ, rubræ, quas dolor comitatur, & maiori ex parte capiti, sed interdum reliquo corpori cõtinentur. **Psyracia.** *Ψυράκια* parum supra summã cutem eminent, & sunt *φλυκταίναις*, hoc est bullis, quæ ab igne excitãtur, similia. **Phlyctæne.** *Ψευθήματα*, subrubræ, & asperæ in suprema cute ulcerationes, de quibus alio loco rursus nobis erit sermo.

Congregatur & interdum in capitibus, præsertim puerorũ, aqua in medio aut cutis & pericranij, aut huius & ossis: *ὕδροκέφαλον* Græci uocant, Auicenna aquam extra craneum: Haliabas, apostema intercutaneum. 10

- Testudines.** Hi sunt affectus cutis capitis proprii apud antiquos reperti. Recentiores testudines & talpas addiderunt, quæ penes antiquos proprium neq; nomen, neq; tractatum inuenerunt: ideo à nobis etiam hic prætermittuntur, cum alijs recentiorũ nominibus inferius declarandæ.

OCVLO RVM MORBI.

- Taraxis.** In oculis exteriori parte diuersa mala contingunt: primum quidem in adnata, seu coniunctiua membrana sit *πάραξις* à Græcis uocata, apud Auicennam conturbatio, uel uacillatio uocatur, & non uera ophthalmia. Est autem humiditas oculi cum rubore, & præternaturali calore, ab extrinsecus occurrente causa, ut sole, fumo, uel puluere facta: quæ celerrime soluitur, submota quæ eam fecit causa: quæ enim permanentior est, & absque manifesta extrinsecus occurrente causa facta, **Ophthalmia.** *ὀφθαλμία* nominatur à Græcis: *χύμωσις* tunc uocãtibus, quũ fortis adeo est inflammatio, ut utraq; palpebra intantum peruertatur, ut uix oculos operiant: & album oculi supra nigrum ita extollitur, ut id in pluribus locis operiat. Auicenna & Haliabas communi uoce tria hæc genera ophthalmiam nuncupant, & Latini lippitudinem: tertiam tamen proprio nomine uocat Auicenna *Alguadarnesi*, uel *alguadarnegi*, secundam ueram ophthalmiam.

Fit in eadem membrana parua quædam excrescentia, quæ ut nomine, ita & resimilis est his pustulis, quas diximus appellari *Ψυράκια*. 30

- De affectibus corneæ.** In membrana uero, quæ quoniam similis cornu est, Cornea uocatur, nonnulli etiam affectus proueniunt. *φλυκταίναν* uel *φλυκτίδα* uocant Græci eius extuberantiam, ab humore aliquo membranæ tunicas subexcoriante: Auicenna uescas, Haliabas pustulam, sicuti & Celsus. In eadem uocata cornea, ulcera diuersa fiunt, de quibus Auicenna scripsit cap. cui titulus, De exituris oculi & corneæ. Paulus unum esse genus dicit, & particulares differentias plures: quod enim cauum, arcium & purum est, *βόθρυον*, quasi fossulam dixeris, Auicenna anulum uocat. Secundum latius & minus profundum, Paulus *κωίλωμα*, Auicenna Lilimie. Tertium Paulus *ἀργεμον*. Auicenna ei nomen non reddit, Serapion Achymon: fit id in Iridis circulo, exteriorem etiam locum occupans, ita ut intra Iridem albus color, extrã rubor appareat. Quartum, quod sordidum, impurũ, & crustosum existit, à Paulo *ἐπίκαυμα*, ab Auic. adustium uocatur, à Serapione Aufume. In his autem ulceribus, sicubi aliàs, maxime lapsus est Auic. septẽ species enumerans: quatuor Galeni autoritate, quæ in superficie dicit cõtingere: cum tamen prima & secũda, non inter ulcera à Galeno reponãtur, sed ex humiditate corneæ fieri scribat lib. 2. de causis symptomatũ, ut ueluti per nebulam, uel caliginem, uel uaporẽ, uel fumũ fiat uisio: tertia & quarta ad ea quæ profunda uocat, pertineãt. Error hic in tertia specie primi ordinis præcipue detegitur, quæ dubio procul nil aliud est, quàm id quod à Paulo argemon inter profunda est nominatum: sed fuit hoc Auicennæ cum omnibus Arabibus commune: quorum ferẽ uitiũ, ut sicubi unus impegit, reliqui absque iudicio balantum 40

tum more sequantur : in hac autem re sequuti reliqui uidentur Serapionem.

Accidit & eidem corneæ πρόπρωσις. sic enim nominat Paulus, Auic. rupturam corneæ, Haliabas acumen. Definitur ab eodem Paulo casus uueæ tunicæ, ab exesu uel corrosione, uel disruptione corneæ contingens. Si exiguum sit id uuæ, quod cadit, μυοκέφαλον, quasi muscæ caput, uocat Paulus : Auicenna & Haliabas formicalem. Si formam habet uuæ, id quod egreditur, σαφύλωμα, id est uuatio, ab omnibus dicitur. Si plurimum, adeo ut super palpebras cadat, μήλον, id est málum, uocatur à Paulo. Quod si callum obducatur, κλάσ, id est clauus, dicitur.

Proptosis.

Myocephalus.

Staphyloma.

Melon.

Quandoq; sub eadem cornea pus congregatur, ὑπόπνοιν Græci dicunt, Auic. faniem in siphac, Haliabas faniem post corneam. & si redditur unguis similitudo, ὄνυχα, id est unguem : quod etiam nomen alteri affectui à Celso & alijs adscribitur, de quo paulo post tractabimus.

Hypopyon.

Onyx.

Euenit quoq; in cornea κερκίνωμα, id est cancer : tenduntur, & rubent tunicæ, dolor pungens ad tēpora usq; protenditur. Hæc sunt quæ corneæ accidunt mala.

Carcinoma.

Superadnatæ autem oculi membranæ, id est coniunctiuæ uocatae simul & corneæ, nonnulli quoque communes affectus eueniunt, qualis est qui ὑπόσφραγμα à Græcis, ab Auicenna tarfati dicitur : ea est uenarum ruptura, ex ictu plurimū contingens, ex qua in oculi extima parte ueluti sanguinis puncta demonstrantur. Galenus αἱματώδεις ὑποχύσεις, hoc est sanguineas effusiones, appellat.

Hyposphagma.

Fit & in utrisq; uocatum πτερόνγιον, quasi alam diceret, unguam Auicenna nominat. Est autem Paulo neruosa quædam adnatæ membranæ excrementia, à maiore angulo ut plurimum orta, ad oculi coronam ita procedens, ut quandoq; pupillam operiat. Celsus unguem uocat. Verba eius sunt lib. 7. Unguis uero, quod πτερόνγιον Græci uocant, est membranula neruosa, oriens ab angulo, quæ nonnunquam ad pupillam quoq; peruenit, eiq; officit. Sapius à narium, interdum etiam à temporū parte nascitur. Diuersa eius genera facit Paulus. Ex colore quidem albam, rubram, ruffam, fuscam : ex tactu duram, & mollem : ex annexione ad membranam hærentem & unitam : magisq; sanitatem eam recipere ait, quæ sit albior, tenuior, adhærensq; non unita : ad quam referri mihi uidetur id quod Arabes sebel uocant.

Pterygion.

Unguis.

Genera unguis.

Communis etiam utriq; membranæ est albugo ab Auicēna uocata, cuius duas facit species : tenuem, quam dicit uocari nebulam : crassam, quam albuginē. Quam distinctionem (licet non perfecte) sumpsisse à Paulo uidetur, sic loquente : Cicatrix cum oculi, alia tenuis, in superficie apparens, quæ generale cicatricis nomen seruat, & à quibusdam dicitur nebula : alia profunda, quæ λόνκωμα nuncupatur. Haliabas albedinem & pannum uocat, Latini cicatrices & albuginem, plerunq; tamen græca ipsa uoce λόνκωμα.

Albugo.

Nebula.

»

»

»

»

Leucoma.

Huic non ualde dissimiles sunt nominatæ à Paulo σωχύσεις, ab Auicēna botor. Id tamen quod Auic. dicit, super corneā albedinem, supra coniunctiuā ruborē apparere, dictum est à Paulo in argemo, & ab ipsomet Auic. in tertia specie exiturarū.

Synchysis.

40 Lego apud Galenum quoque inter oculorum affectus ὑμνώων ἐπαναστάσεις, quasi diceret membranarum rebelliones, uel insurrectiones : intelligo autem earum præter naturam extuberantiam.

Hymenon epa-
nastases.

In tertia quoque oculorum membrana uuea uocata, nonnulla eueniunt incommoda : aliquando enim eius foramen, quod pupilla uocatur, latius fit, quàm erat naturaliter. Et hunc affectum Auicenna alintisar, Græci μυδρίασις, Latini pupillæ effusionem, aut dilatationem uocant : aliquando constringitur, constrictionem pupillæ uocat Auicenna, Paulus φθίσις, id est tabem.

Affectus uueæ.

Mydriasis.

Phthisis

Hypochoyma.

Suffusio.

Ad hanc quoq; aliquo modo pertinere uidetur affectus, quem ὑπόχυμα Græci, Latini suffusionem, Auicēna aquam, uulgus cataractam uocat. Est autē, teste Paulo, effusio humorum lentorum inter corneam & crystalloidem congelatorū. Huic

- Glaucoma.** tam simile est id quod Græci uocant γλαύκωμα, ut aliqui idem putauerint, quum tamen sint res diuersæ. Fit enim glaucoma ex mutatione crystalloïdis ad glaucū. Videtur Auicenna glaucedinem oculi uiriditatem uocasse: quamuis eo capite, quod de uarietate oculi inscribitur, de naturalibus potius quàm de his qui præter naturam sunt oculorū coloribus loquutus sit: capite tamen de destructione uisus, glaucomatīs meminit, eius nullum dicens esse medicamen.
- Sunt præterea alij affectus qui ad totū oculum uidetur pertinere, ut qui à Græcis ἀτροφία, quasi innutritio dicitur: qui quoties fit, totū oculum minorē, humiliorēq; hoc est, depressum magis reddit. Auic. profunditatē oculi uocat, Celsus imminutū oculum. Fit & eōtrario, ut nimis promineat, ἐκπίεσμός uocat Paulus, Auic. exitū. **10**
- Atrophia.** Euenit etiam toti oculo, & quādoq; palpebræ maligna ulceratio, quæ interdum perambulat. Paulus ἀνθράκωσις, Celsus carbunculum uocauit.
- Epiēsmos.** Est etiā totius oculi affectus strabositas ab Auic. uocata. Paul. στραβισμός uocat, qui modo resolutionē mollitiēq; musculorū bulbū mouētū, modo cōuulsionē sequit.
- Anthracosis.** Accidit etiam ex resolutione, πρᾶλυσις Græci uocant, ut oculus nequaquam intendi possit, nec omnino consistat, sed huc atq; illuc sine deliberatione moueatur.
- Carbunculus.** Habent & oculorum anguli sua mala: horum non leue est, αἰγίλωψ à Græcis uocatum, ab Auic. garab. Est autem abscessus inter magnum angulum & nares medius: qui si rumpatur, & indiligenter tractetur, in fistulam uertitur, quæ ad os usq; protenditur. Haliabas coruum nominauit. Plin. lib. 20. epinyctides uocari dicit **20**
- Strabismus.** crescit interdum in ipso magno angulo naturalis caro, adeo ut palpebras parū diduci patiatur: interdum ultra modum minuitur: primum ἐγκαύθιδα, secundum ῥυάδα Græci nominant. Auic. additionem alterum, alterum diminutionem carnis lachrymalium uocat. Haliabas primum gada, secundum fluxum.
- Resolutio.** Ad hos quoq; angulos spectare delationes rheumatū uidentur, ὠλφοράς Græci, pituitæ cursum Celsus, Plin. delachrymationes, aliam rem putasse uidetur ab epiphoris: & certe latius patet epiphoræ nomē apud Græcos, cōprehendit enim quāscunq; humiditatē ad oculos delationē, siue per angulos, siue per totū oculum fiat.
- Aegilops.** Est & ubi Plin. lachrymosos oculos nominet, & lachrymātes. Nostri tantū lachrymas uocant. **30**
- Epinyctides.** Videntur aliquando anguli ueluti erosi, πρὸ βλεφάρων uocāt Græci.

PALPEBRARVM AFFECTVS.

- Non pauciora quoq; palpebris, quàm oculis nocumenta contingunt. Est enim cum extra modum crassescunt cum rubore, & calore, pilorumq; plerunque casu: adeo duræ fiunt, ut difficile moueantur, dolentq; ac sine humore rubent: σκληρο-
- Ptilosis.** πτίλωσις Græci, silac Auicenna, Haliabas palpebrarum casum uocat. Quandoq; **40**
- Sclerophthalmia.** φθαλμίων Græci, Auicenna gesse uocat. Pruriunt interim absque fluctione, &
- Xerophthalmia.** ξηροφθαλμίων Græci nuncupant, Auicenna oculi siccitatem. Paulus tamen σκληροφθαλμίων & ξηροφθαλμίων inter morbos oculorum, non palpebrarum, collocat.
- Emphysema.** Interdum laxo quodam, & indoloroso tumore crescunt: ἐμφύσιμα Paulus, Auicenna inflationem nominauit.
- Accidit etiam aliquo casu ut palpebra superior, aut tarso inferiori, aut oculi albo, aut corneæ tunicæ ita agglutinetur, ut aperiri oculus non possit: συμπίωντας Paulus, Celsus ἀκυλοβλέφαρον, inuiscationem Auicenna uocat. Superior etiam palpebra ita quandoq; conuellitur, ut album oculi non tegat: λαγοφθαλμοι, id est, leporinos oculos habentes, qui hoc patiuntur, uocant Græci. Auic. ascera, & palpebræ inuersionem. Idem inferiori contingit, & ἐκτρόπιον Græcis est.
- Ancyloblepharon.** Fit & in eis pruriginosa quædam scabies, ψωροφθαλμίων uocat Paulus, Galenus ψωριῶντα βλέφαρα ἢ κνησμώδης καύθις. Auic. scabiem & pruritū, Haliabas pruriginem,

nem. Exasperatur quandoq; intrinsecus, & *τράχωμα* hæc passio à Paulo dicitur, à Celso asperitudo. Quod si asperitas intantū crescat, ut tēdi uideatur, *σύκωσις* ab eodem dicit, ficosā palpebra à Latinis: si antiquatur, & callū obducit, *τύλωσις*. Vniuersa autē hæc Auic. eodē de scabie cap. cōprehendit. Haliabas species pruriginis facit.

Trachoma.
Sycosis.
Tylosis.

Additur etiam quādoq; superiori palpebræ pinguis quædam, grauisq; materia, quæ uix attollere oculum sinit: leuesq; pituitæ cursus, sed assiduos mouet. Paulus *ὕδατιδα*, Auic. alfarac, Celsus uescicam, Haliabas scissuram appellat.

Hydatis uescicæ.

In eadem super pilorū locum tuberculum paruulum nascitur, quod à similitudine ordeī à Græcis *κριθῖν* nominatur, & à nonnullis *ποδιά*, ab Auic. ordeolum.

Cribe.

10 Aliud ibidem huic non dissimile nascitur, diuersæ tamē figuræ, mobile: si huc atque illuc pellatur, *χελάζιον* à Græcis, à nostris & ab Auic. grando dicitur.

Chalazion.

Adduntur ab Arabicis nōnullæ palpebrarū affectiones, quas nō facile est apud Græcos reperire: inter quas est quædam carnis pustulosa eminētia, quam ob similitudinē uocat Auic. Morū: nec ad alium effectū quàm ad *σύκωσις* referēda uidetur.

Grando in oculo.

Addunt & susati, quam dicūt esse carnem mollem intra palpebrā, à qua fluit sanguis ruber, ater, aut tūridis, hæc autē ipsomet Auic. teste, est ad scabiē fortē referēda.

Morus.

Susati.

Meminerunt & lapidis qui ad grandinem referendus est, & uocati alintifac, tumoris uidelicet, ab inflatione, uel pituita, uel aqua, uel nigro humore geniti: qui nō uidetur esse proprius morbus, sed sub generali tumorum diuisione reponendus, sicuti & acrochordones, quorum meminit Paulus.

Capis.

20 Accidunt & pilis palpebrarum sui morbi uel dedecora. Aut enim concidunt, & à Græcis *μαδάρωσις*, uel *μίλφωσις*, uel *μύδωσις* passio uocatur. Auic. casum pilorum nominauit. Aut præter naturalem ordinem augētur: Paulus uocat *δυστριχίασις*, Galenus *τριχιῶντα βλέφαρα*, Auic. inuersos, uel additos pilos.

Dedecora pilorum.

Madarosis.

Milphosis.

Mydosis.

Et hæc quidem de oculorum exterioribus malis dicta sint: ad aures accedam.

Dystrichiasis.

DE MORBIS AURIVM.

Exit ex aure modo sanguis, modo pus, modo uermiculi: *αίματόμυρα ὠτα* primū Paulus: secundum *πυρόροδοντα*, sicut Galenus: Dioscorides autem *ἰχωρόροδοντα*: tertium *σκωληκιῶντα* uocat. Latini aures uerminosas hoc ultimum uocant.

30 Crescit in eis caro, & uocant Græci *ὕπερσάρκωντα*. Deest aliqua eius pars, & *κόλοβώματα* idem Paulus, Celsus curta. Tumores post eas nascūtur, & *πρώπιδας* uocāt.

Hyperfarcota.

Colobomota.

Curta.

Et hæc de auribus.

Parotides.

NARIVM AFFECTIONS.

40 Nasi exterior pars nullum proprium affectum patitur: interior duobus, & quidem uehementibus malis uexatur: alterum *ὄζαιναν*, *πολύπυρ* reliquum, Græci & Latini uocant: in hoc caro multos ueluti pedes instar animalis polypi uocati, habens, intra narium foramina concrefcit: illud ulcus est putridum ab effluctione acrium humorum factum, plures crustas, & odorem fœdum habens. Ad alterum autem horum morborum referendi sunt morbi, de quibus agit Auicēna capite inscripto de hæmorrhoidibus alcarnabet, & ad polypum Pauli sarcoma.

Polypus.

Ozena.

DE LINGVA.

Linguae proprium quid euenit, quod Paulus *ἀγκυλόγλωσσον* uocat: sub hoc breuior fieri lingua uidetur, duratis, diminutisq; membranis linguā continentibus, aut duriore cicatrice ex ulcere derelicta. Auicenna abbreviationem linguæ uocat.

Ancylglossos.

Nascitur & sub ea tumor cum inflammatione præcipue in pueris, *βάτραχον* Græci, Auicenna ranulam, uocant.

Batrachos.

Ranula in lingua.

Eidem alijs quoq; affectus accidunt: resolutio uidelicet, conuulsio, excellens ma-

gua.

gnitudo, prominentia, uisio, rhagada, & tumorum omnia genera, de quibus propria capita scripsit Auicenna. Sed quia nihil peculiare, nec propria nomina habent, ideo à Græcis prætermiffa quum sint, à me quoque non aliter tractabuntur.

GINGIVARVM AFFECTVS.

In gingiuarum morbis *πυλίδες*, & *επυλίδες* à Græcis enumerantur: uoces quidem similes, sed res diuerfas significantes. Est enim, ut inquit Paulus, *πυλίδες*, abscessus circa gingiuas factus, qui nisi solutus fuerit, suppuratur. *επυλίδες* uero ab eodem definitur, superflua caro ex inflammatione in extremo molari dente, cui dolor quandoque & febris iungitur. Celsus parulidas (licet corrupte in uulgatis codicibus parotides legantur) tubercula quædam dicit esse in gingiuis iuxta dentes dolentia. Haliabas auralem illud, hoc abulem uocat. Auic. beralem & carnem additam.

Sanguinem quoque emittunt ulcera, corrosionem, fistulas, raghadaque patiuntur, excarnes, laxæ uel fiunt. Quæ omnia quum satis per se nota sint, nihil amplius hoc loco de eis dicemus, sicuti nec de labiorum tumoribus & scissuris. Sed ad internas oris partes conuertemur.

DE ORIS VITIIS INTERNIS.

Aphthæ. In his mala adueniunt ulcera, præsertim in pueris, *αφθες* Græci uocant. In antiqua translatione libri de medic. secundum loca, corrupte legitur *ασκα*. Quæ aut alba, aut rubra, aut nigra sunt: interdumque crustas, his quæ ab igne sunt non dissimiles emittunt. Interdum quasi depascendo, linguam & palatum erodunt. Auic. *alcola* uocauit, Haliabas *calaba*.

In intima uero oris parte, ubi gulæ & asperæ arteriæ principium, particula est à Græcis *γαργαριών* dicta, ueluti plectrum uocis existens: & iuxta eam utrinque uocata *πυλιδμια*. Gargareon hic, si fluctionem à capite suscipiens, longus & tenuis fiat, *κίον* uel *κιονίς*, id est columna, uel columella dicitur. Inferiore eius parte crassa & orbiculari facta, *σαφυλή*, id est uua: *πυλιδμια* uero inflammata & superauicta, *αιλιάδες* uocantur. Auicenna *paristhmia*, amygdalas: gargareonem, uuam nuncupat: & propterea caput, ubi de affectionibus utriusque partis agit, de uua, & duabus amygdalis inscribit. *Paristhmia* & eorum inflammatio, à Celso *tonsillæ* nominantur.

AFFECTVS FACIEI.

Ab ore ad faciem transeundum. In hac sunt diuersæ uel passiones, uel dedecora. Pessima est, quæ oris distentionem Celsus, Græci *κωικόν ασασμόν*, Auic. *torturâ* faciei uocauit. Sub oculis uero, quod uox ipsa græca designat *hypopia*, quæ uox prolatione quidem alteri similis est per quam affectum significamus, quæ inter oculi mala numerauimus, in quo scilicet pus sub cornea uocata tunica continetur: scriptura tamen diuersæ sunt dictiones, sicut & significatio: hæc enim per *ο* in secunda, & per *υ* in tertia syllaba scribitur, *υπόπια*, & à pure deducitur: illa per *ι* in tertia, & in secunda per *ω*, & ab oculo originem trahit, *υπόπια*, quasi subocularem diceret, & dehonestat potius faciem quam lædit: quum contra alius sit inter malos oculi morbos numerandus. Sunt autem *υπόπια* hæc nigrores sub oculis contingentes, à sanguine compressis uenis exeunte, & sub cute permanente, *sugillata* Latini uocant: nec sub oculis tantum, sed quacunque parte ob ictum caro liuescit. De his egit Auicenna lib. 4. capite cui titulus est, De sanguine mortuo, & lentiginibus magnis, & panno.

Fit præterea in facie à crasso humore tumor exiguus & durus, uocatus à Græcis *ιονθος*, Celsus & Plinius uaros nuncupant. Fiunt & *συκώδες* quædam eminentiæ in loco barbæ, si tenuis & acris quædam ueluti sanies crassis humoribus misceatur: Ficus Latini uocant, de quibus inter capitis affectus supra loquuti sumus. *Lenticule.* Fiunt & lenticulæ toto quidem corpore, sed præcipue in facie, & cum maiori *φάκοι* mulierum molestia, *φακός* uocant Græci.

Est &

Est & alia cutis leuior infectio, quæ sæpius ex mora in sole, aliquando ab alia non ab simili causa fit, ἐφελίδας uocant Græci.

Ephelides.
Stigma.

Est & uocatū σίγμα, quasi pūctū dixeris uel uarietatē; alguafen Auic. nūcupauit. putauerim ego significari ea uoce infectionē quandā, qua uaria & quasi pūctis quibusdā interstincta cutis uideēt. Vernicatā uulgò dicūt, uarietatē uolentes opinor dicere. Apud Auic. in 2. duobus locis, cap. uidelicet de Kebikengo, id est batrachio, & de labrol, id est mādragora, pro stigmatibus legit albaras. Sunt & aliæ faciei defædationes, quæ quū sint ceteris quoq; partib. cōmunes, inferius loco suo tractabunt.

COLLI MORBI.

Iam ad collum descendendum. Huic proprius quidam accidit morbus, quem βρογχοκίλλω Græci uocant: nostri herniā gutturis, & gutturosos qui eo morbo de-
honestantur; uulgus botium. Est autem tumor inter cutem & asperam arteriam, in quo modo caro, modo humor aliquis mellis, adipi, pulti, aquæ uel similis, includitur: interdum etiam, ut ait Celsus, minutis ossibus pili immixti, adeo ut ad apostematis genus, de quo inferius agetur, referri debeat.

Hernia gutturis

Meminit etiam Hippocrates inter puerorum ægritudines alterius huius loci affectus, in quo ceruicis aliqua uertebra in interiora deflectitur.

Et grauis quidē hic: sed illi grauiores, quibus quodā rigore neruorū modo caput scapulis, modo mētū pectori annectit, modo intēta & immobilis ceruix manet: priorem Græci ὀπισθοτόνον, posteriorem τέτανον, mediū ἐμπροδόνον nomināt. Nostri cō-

Opisthotonos.
Emphrotho-
tonos.
Tetanus.

muni & una uoce tetanum. Auic. cuzen, uel alcuzen. Celsus rigorem.

MAMMARVM MORBI.

Mulierum mammae propria quædam & ipsæ habent mala: nam abundat supra modum in eis quādoq; lac, ut propterea & doleant, & inflammentur: παραγώντας eas uocant Græci, quandoq; instar casei lac in eis concreuit, & χονδριώντας appellant. Auicenna illud lactis superfluitatem, hoc caseationē uocauit. Interdum si forte pilum hauserit mulier, uehementissime dolet: magnaq; sæpenumero interdum exoritur febris, τριχίαση uocat Aristoteles hoc malum, Latini pilarem.

Lactis superfluitas & caseatio.
Pilo hausto mā-
mas dolere.
Trichiasis.

DORSI MORBI.

Nec dorso sua quoq; defunt mala: modo enim extrorsum spina flectitur, modo introrsum, modo in obliquū: ὑβός, uel κυβός, uel κυρτός primos Græci uocāt, gibbos Latini: secūdos illi λόρδως, Latini regibbos: tertios illi σκολιωμένως, Latini obliquos.

Hybi.
Cyphi.
Cyrri.
Lordi.

OBSCOENARVM PARTIUM MORBI.

Obscœnis partibus hi peculiare morbi adueniunt: πτυελασις, quæ saltus quidam pudendi est, seminalium uasorum tentionem cum inflammatione sequens: & nisi saltus & palpitatio illa cesset, incurrere resolutionem, aut conuulsionem eorum uasorum patientes solent, celeriterq; cum uentris tumore & frigido sudore intertermori. Auicēna acrain, & arsacon uocat, mulieribus quoq; faciens communem. Error tamen est in cōmunibus exemplaribus morbum frigidum dicētib. quum calidus ualde sit. Paulus euenire quidem interdum ait mulieribus, sed raro.

Regibbi.
Scoliosi.
Satyriasis.

πριαπισμός auctio uirilil membri est secundum longitudinem & rotunditatem, apta permanere sine impetu ad Venerem. Auicenna scripsit de eo, capite cui titulus, De multitudine erectionis absq; desiderio, & de priapismo. Haliabas priapismum erectionem, satyriasin titillationem nominauit.

Error exemplarium cōmuniū
Auicennæ.
Priapismus.

Tegit interdū penis glans, ita ut nudari nō possit: Græci φίμωσις uocāt. Interdū ita est detecta, ut tegi nō ualeat, & etiā φίμωσις uel πρόφιμωσις à quibusdā nominat.

Phimosi.
Periphimosi.

Gonorrhœa. Exit aliquādo uigilantibus semen nolentibus nobis, γονορροίον Græci, nostri corrupto uocabulo gomorheā uocant. Exit & per somnia, & uocant Græci ονδρογμῶς, imaginariam Venerem Latini.

MORBI TESTIVM.

Nec testibus sua defunt mala: laxata enim aliquando scroti cute, interioribus in sua sede manentibus, fit foeditas, quam Auicenna mollificationem uocat, Paulus

- Rhacosis.* ῥακῶσις.
 Aliquando fracto uel producto peritonæo, in scrotum corpus aliquod descendit. Et si intestini fuerit portio, γυτροκύλλω Græci, Latini intestinorū ramicem, Auicenna rupturam, herniam, & ramicem.
- Enteroccele.*
Ruptura.
Hernia. Si descendit omentum, ὠπλοκύλλω Græci, omenti ramicem Latini, Auic. zirbi ramicem nominat.
- Epiploccele.* Si humor lentus, Græci ὑδροκύλλω, Latini & Auic. ramicem aquæ. Descendit etiā
- Hydrocele.* aliquando res quædam feci similis, aliquando sanguis, aliquando flatuosus spiritus, à rebusq; ipsis locum opplentibus singuli affectus nomen accipiunt. Interdum uero dura concrescit caro, & σαρκωκύλλω Græci dicunt, nos carnosam herniam.
- Sarcocele.* Interdum uenæ ultra modum repletæ glomerantur: κυρσοκύλλω Græci, nos uaricosum ramicem dicimus.
- Cyrfocele.*
Varicosus ramicem. Aliquando plura ex his miscentur, & nomen cōpositum affectio sortitur: apud Græcos tamen longe quàm apud nos cōmodius. Vbi enim omentum simul cum
- Epiplenteroccele.* intestinis descenderit, ὠπλογυτροκύλλω uocant. Nos intestini simul, & omenti ramicem possumus appellare, atq; pariformiter reliquas.
- At si corpora hæc non intra scrotum descendant, sed in inguine retenta intumescere locum faciant, βεβωνοκύλλω Græci uocant, nos inguinis ramicem.
- Bubonecele.* Si uero in umbilico, θρόμφαλον Græci, Auicenna umbilici augmentum, Celsus prominentem, Plinius procidium umbilicum uocat.
- Exomphalos.*
Umbilicus prominens.

MVLIEBRIVM LOCORVM MORBI.

- Sua etiam mala mulierum genitalia patiuntur: clauditur enim aliquando, uel à primo ortu, uel casu aliquo illud ostium, quod sæpius nimis patere uiri queruntur: clausas Auicenna uocat, Græci ἀπρίτσς, id est imperforatas, cum à natura: sed *Θιμωμυσις*, cum casu euenerit, appellant. Est & quando *μύσις*.
- Phimosis.*
Myfis. Descendit interdum uterus magis, minus uel: augmentum matricis Auicenna, Paulus *πρόπρωσις*, id est casum, uocat: Celsus os uulvæ procidisse tūc dicit: Plinius uuluarum procidentias uocat.
- Proptosus.* Duratur & plerunq; uterus: & si hoc absque dolore fit, cum inæquali tumore & magna ad tactum repugnātia, σκίρρῶσιν simpliciter dicitur: si minus repugnat tactui, & cum mediocri dolore est, σκίρρῶμα. consistit hoc autem præcipue in ceruice eius.
- Scirrhus.*
Scirrhoma. Fiant in eodem ostio uteri eminētia quædam, modo rubræ, modo albæ, & ferè absq; dolore: quæ quoniā corymbis thymi similes existūt, *θύμοι*, id est thymi uocant.
- Thymi.* Extolluntur interdum per ambitum ueluti tubercula sanguinē fundentia, quæ à similitudine extremorum in pugno clauso in quatuor digitis nodorum, κονδυλώματα à Græcis uocantur. Hæc omnia eodem capite Auicenna cōprehendit, quod de hæmorrhoidibus bothor, & clauo in matrice apparentibus inscripsit.
- Condylomata.* Crescit quibusdam *νύμφη*, id est membranofum id corpus quod in medio pudendi est, adeoq; crescit, ut instar uirilii membri tendatur, & ad concubitum incitet.
- Nymphe.* Quibusdam caro adnascitur totū pudendū implens, & in exteriora instar caudæ prominēs, quæ à caudæ similitudine κέρκωσις à Græcis nominatur. De his agit Auicenna, cap. cui titulus, de carne addita & lōgitudine allakie, & apparitione sicut uirga, & rei

& rei nominatae fursus. Et haec quidem mulieribus propria.

VTRIQUE SEXVI COMMVNES AFFECTVS.

10 Illud uero utriq; sexui cōmune, quod utrunq; utriusq; sexus uideri facit: herma-
phroditas Græci pariter & Latini appellāt. quorū tres in uiris differētiæ, una in mu-
lieribus: in uiris enim similitudo muliebris pudendi, aliquādo in scroto, aliquādo in
perinæo apparet, aliquādo per mediū scrotū urina exit. In mulieribus supra puden-
dum per pubē uirilīs mēbris cū duobus testibus forma prominet. Hæ sunt quæ in
obscœnis mēbris cōtingūt affectiones: in quibus describēdis si obscœnis quoq; uer-
bis usus uideor, ignoscēdū est, alioqui nulla in uerbis turpitudō, si Stoicis credimus.

Hermaphro-
dite.In uerbis turpia-
tudo nulla.

MORBI EXTREMORVM MEMBRORVM.

Extrema demum membra, pedes uidelicet ac manus, proprios quosdam pepe-
tiuntur affectus. Circa unguium enim radicem abscessus malus cōtingit, πῦωνυχία
Græci, Arabes & nostrates corrupta uoce, panariciū, Latini reduuiam uocant.

Paronychia.

Panariciū.

Fit & eodem loco maxime in pollicibus, manus quidem ferē post paronychiam,
pedum uero ob ictum, ut propinqua ungui caro ita crescat, ut partem unguis ab-
scondat: πῶρυγιον Græci uocant.

Reduuiā.

Pterygion.

20 Nascitur & supra ungues asperitas quædam: λεπρὸς Græci, Plinius scabros, Aui-
cenna baras, & lepram patientes ungues uocat.

Scabri ungues.

Fiunt & per hyemē in digitis pedū præcipue & in calcaneis, tumores quidam cū
liuido rubore, qui nisi citò occurrat, in ulcus transeunt, perniones latine uocati, græ-
ce χιμῆλα, uulgò mugas, uel bucātias dicūt. Meminit Celsus inter ulcera, nec ullum
eis peculiare nomē adscribit, sed ex hyberno frigore in pedib, manibusq; oriri dicit.

Perniones.

Chimella.

DE MORBIS QUI CERTAM SIBI SEDEM

non determinant.

Et de his quidem exterioribus morbis, quæ peculiarē aliquam sibi sedem decer-
nunt, dictum hæcenus sit: si qua enim defunt, ad aliquod eorū quæ dicta sunt, uel
30 dicenda, (ni fallor) referri ualent. Tempus est ut ad eos qui in toto corpore uagan-
tur, hoc est, qui nullam certam sibi sedem deposcunt, transeamus. Ex his quidam ad
tumorū genus, quidam ad ulcera spectant. Tumores aut ab humoribus fiunt, aut à
flatuoso spiritu, qui quandoq; sub cute, quādoq; sub circumossalibus membranis,
quādoq; in uentre, quandoq; in intestinis, quādoq; in medio horū & peritonæi col-
ligitur, quod Græci ἐμφύσιμα, Auic. apostema uentosum uocat. Si ab humoribus,
aut calidi, aut frigidi sunt, aut mixti. Calidi aut fiunt à sanguine bono, & φλεγμονῶν
Græci, Latini inflammationē uocant. Aut à bile, uel feruētī, & tenui sanguine, uel
sanguine & bile calidioribus: ὀνσίπελας illi, hi ignem sacrum. Frigidi uel à tenui pi-
tuita, & illi οἰδημα, nostri laxum tumorē uocare possunt. Auic. undimiam. Aut ab
40 humore atræ bilis, uel crassa & tenaci pituita: σκίρρον illi, Latini duritiem, Arabes se-
phiros uocant. Miscentur aliquando simul hi tumores: & si alter alteri dominetur,
dominantis nomen præponitur, ut phlegmone domināte erysipelati, phlegmonē
dicemus erysipelatoden. Si pares sint, per copulam cōiungimus, phlegmonem di-
cētes, & erysipelas. Atq; ad hoc exēpli reliquos etiā, si triū uel quatuor sit cōmixtio.

Emphyscma.

Phlegmone.

Erysipelas.

Ignis sacer.

Oedema.

Scirrhus.

Phlegmone ery-

sipelatodes.

Phlegmone &

erysipelas.

Et hi quidem sunt principales tumores. Sunt uero & nonnulli qui licet sub ali-
quo dictorum generum comprehendantur, uarijs tamen ex causis diuersa sortiti
sunt nomina: sicuti phygethlon, phyma, & bubon, laxarū partium, quas Græci uo-
cant adenas, affectus. φύγεθλον enim Græci uocāt inflammationem erysipelato-
den, uel erysipelas cum inflammatione. Celsus definit tumorē non altum, latū, in
quo quiddā pustulæ simile est, Panūq; uocari à nostris dicit, ad similitudinē figuræ,
Panus.

Phygethlon.

Panus.

- Phyma.** Φύμα, quod tuberculum à Celso dicitur, uocant tumorem qui citò augetur, & ad
Tuberculum. suppurationem accelerat. Huius speciem Orbasius statuit τὸ ῥμινθον, cui supra in=
Termintho. fracq̄ adiacet bulla nigra, qua fracta excoriatio quædam apparet. Hos uidetur Cel=
Helcodes pu- sus helcodes nominasse pustulas: bubonem, simplicem eorum locorum inflamma
shulæ. tionem. Galen. lib. 3. in sextum Epidem. τέρμινθοι sunt, inquit, adnascētia quædam
Bubo. nigra, in cruribus præcipue facta, colore & magnitudine terebinthi fructui similes.
 Auic. sub cap. de Althohoino, uidetur hæc omnia cōprehendisse, curam tamē ma=
 gis applicat pestilentiali: sequēti uero capite, cuius uidelicet titulus est de Apostema
 tibus accidētibus in glandulis, ponit curā huiuscemodi tumorū nō pestilentialium.
- Dothienes.** Duritie sola à phymatibus differūt uocati à Græcis δόθιλιες, ait Galenus. Celsus 10
 acutie etiam differre dicit: phyma q̄ rotūdius & planius esse, & sæpe maius. Paulus,
 δόθιλιες sunt, ait, tumores cum abscessu à crassis humoribus geniti, qui in carnis
 præcipue locis cōsistunt: & sunt satis mites, nisi cum profundi fuerint, quia tūc con=
 iunctam habent malignitatem. Auicēna de his scribit capite de Aldemurenul. Cel
Furunculi. sus furunculos uocat, dicitq̄ esse tuberculum acutū, cum inflammatione & dolore.
 Sunt etiam prope phlegmonem, ut Galenus inquit, carbunculi & gangrenæ:
Gangrena. imò γαγγράνα, ait idem Galenus, inter maximas phlegmones est reponenda, quæ
 ad mortem ducit membrum, & nisi præstò sanetur, præter hoc quod moritur faci=
 le patiens particula, transit quoq̄ ad proximas partes corruptio, & totius corporis
 uita aufertur. Retinet gangrenæ nomen hæc affectio, donec insensibile penitus fa 20
Sphacelus. ctum est membrum, tunc enim à Græcis σφάκελος dicitur, à Latinis syderatio, Aui=
Syderatio. cenna corrupte ascachilon dixit, in eoq̄ duos gradus intellexit. Quando enim ad
 partes continuas transit corruptio, est hiomenon uocauit: quo nomine in alia re
 utuntur Græci, sicuti paulò inferius demonstrabo.
- Carbunculus.** Carbūculus uero, quem αἰθρακα uocant Græci, magna ex parte à bulla quadam
Anthrax. exoritur, his simili quæ ab igne excitantur: quandoq̄ sine ea, sed ita tamen, ut pars
 læsa incendatur. Sequuntur unica, uel plures instar milij bullæ: quibus perfractis,
 ulcus cum crusta apparet cinerulenta, uel nigra, circumstansq̄ caro flammulenta
 fit, & nigrescit. Galen. lib. 6. de med. secundum genera, uidetur sub ulcere repo=
 nere. Ita enim definit: αἰθραξ est ulcus escharam celeriter faciens, cum forti totius cir 30
 cunstantis particulæ inflammatione. Auic. de eo scribit cap. de pruna & igne Persico.
- Aneurysma.** A sanguine quoq̄ fit, uocatum à Græcis αἰθρυσμα: nostri corrupta uoce empo
 risma, & matrē sanguinis dicunt. Fit autem quoties aperta arteria cutis superiacens
 integra est. Spirituosus enim sanguis ab arteria exiens in altum cutem attollit.
 Et hi quidem tumores ad genus φλεγμονῶν pertinent. Ad erysipelata uero uis
Herpetes. dentur aliquo modo referri, uocati à Græcis ἑρπητες. Fiunt enim & hi à flaua bile,
Herpes esthio- sed alteri humori commixta: ex quibus uocatus ἑρπης ἐδιόμλιος fit à bile crassa &
menus. acri, quæ totam cutem ad carnem usq̄ exulcerat. Herpes autem simpliciter dictus,
Herpes miliaris qui solam superficiem quasi urit à tenuiore: sicuti miliaris à tenui minusq̄ acri & ca=
 lida, & propterea bullulas paruas in cute excitat milio similes. Aëtius & Orbasius 40
Formica. mixtam bili pituitam, hunc facere tradiderūt. Auicenna formicas tria hæc mala uo=
Error Auicen. cauit, nominisq̄ similitudine deceptus, quoniam Græci μυρμηκίας, id est formicas,
 genus quoddam uerrucarum uocant, eodem capite uerrucas illas cum herpetibus
 turpissimo errore commiscuit. Quem lapsum, sicut alios multos, ante nos agnouit
Laus Leoniceni Nicolaus Leonicenus, in extirpandis barbarorum erratis censor acerrimus. Cel=
 sus sub Ignis sacri nomine hæc uidetur significasse.
- Phlyctæne.** A bile etiam ferè proueniunt φλύκταιναι à Græcis uocata, de quibus agit Aui=
 cenna capite de uescis, & inflationibus.
 Ad tumores pituitæ pertinent nōnulli tumores sub apostematis nomine à Græ
 cis cōprehensi, ab Haliabate selaa dicti, Auic. nodos uocat. Quorum iuxta diuerfas
 materias

materias in eis contentas, diuersæ sunt species. Si enim ueluti adeps sit, quod continetur, *στάτωμα* à Græcis, à nostris adipinus nodus nominatur. Si ueluti mel, *μελικύ-εως* ab illis, à nostratibus melleus nodus. Si ueluti puls, *ἀθήρωμα* ab illis dicitur.

Est & apostematum huiuscemodi genus in quo res aliæ continentur, ut ueluti cæcū, urina, thrombus, mucus, ossa, ungues, pili, lapides, arenæ, ostraca, ligna, carbones. huius mentionem fecit Auicenna capite inscripto, De exituris calidis: & dicit se de eo tractaturū inter dubelet frigida: nullum autem est caput tali inscriptione, De exituris frigidis: nec ad aliud caput referri posse uidetur, præterquam ad nodos quos definit dubeleta pituitosa.

10 Huc quoque spectant uocata à Græcis *γάγγλια*, ab Auicenna Glandulæ. Differunt à uocatis Nodis, quia oblique tantum mouentur, non autem uersus exteriora & interiora, sicuti illi: stupidumque quendam, dum premuntur, sensum præbent. Eueniunt, inquit Paulus, in pluribus corporis partibus, sed in his præcipue quæ mouentur, ut manibus pedibus ue. Et licet Auic. ut diximus, de his scripserit proprio capite de Glandulis inscripto, eorundem tamen (quanquam, ut arbitror, inconsiderate) mentionem fecit in tractatu de Nodis, circa finem capitis quarti & quinti, inueniri nodos proprie in iuncturis dicens, & constrictione cum rebus grauibus curari.

Scrofulæ quoque uulgò uocata à pituita fiunt, quæ nihil aliud sunt quam indurati adenes, in collo, alis, & inguinibus præcipue consistentes. dicuntur à Græcis *χοιράδες*, uel à choeradibus petris per marinas aquas transparentibus, uel à suis multiparis animalibus, & eo morbo frequenter affectis. Latini uocant Strumas. Et hi quidem sunt tumores à pituita generati.

Ad eos qui atræ bilis sunt, pertinet uocati Cancrī, de quibus superius etiā aliquid tactū est, à Græcis *καρκῖνοι* & *καρκινώματα*, uel quia uenæ circa eos plenæ, & extætæ instar pedum animalis cæcri sunt, uel quia adeò pertinaciter hærent loco quæ apprehendunt, ut cæcer animal. Fiunt ab atra bile efferuescēte: quæ si acrior fuerit, ulceratos cæcros operatur. Celsus Cancrū à Carcinomate ita seipsum, ut illum ab his quæ extrinsecus incidunt, oriri dicat & serpere: hoc corrupta interius aliqua parte innascenti. Cancrū in multas species deducit, erysipelas scilicet, gangrenā, & ulcus nigrum.

30 Ab his differt uocata à medicorū uulgo Lepra, uel S. Lazari morbus, & à Græcis ac Latinis Elephantus, uel *ελεφαντίασις*, quod eam faciens humor non est unico loco, ut in Cancro contentus, sed in totam exteriorem partem expellitur. Qui humor, ut ait Galenus, ab initio est sanguis, atræ bilis naturam habens, procedente uero tempore exacte ad atram bilem conuertitur, quo tempore foetidi & aspectu horribiles sunt, huiuscemodi morbum patientes.

Cauendum autē ne nomine decepti hunc morbum cum elephātia Auic. & multorū Arabū cōfundamus, qui elephātia definiunt pedum tumorē. Cauendum & illud, ne recētiores quosdā secuti, morbum, qui Gallicus uocatur, elephātia putemus. Nā, ut inferius, deo dante, ostēdemus, nouus hic morbus Gallicus uocatus, ut nouus est, ita

40 & antiqua caret nūcupatione. Cauendum demū, ne quis eadē uocū similitudine deceptus, uulgarē hanc leprā, quæ, ut dictū est, elephātia à Græcis dicit, eadē putet cū morbo à Græcis lepra uocato: hæc siquidē adeò similis scabiei est, ut uix ab ea discernatur, ambæque solā cutē occupant: cū elephātia carnē quādoque totā depascat, & ad ossa usque ingrediat. Vt uero discrimē lepræ à lepra noscat, nō ab re fuerit, naturā Græcorū lepræ melius declarare, præsertim cū & ipsa à simili humore, atræ scilicet bilis generetur.

Sciendum igitur *λέπρα* & *ψώρα* affines esse affectus, aspredinē uidelicet cutis cū pruritu, & corporis colliuatione: ab eodēque fieri humore, id est atra bile: Differre, quod *λέπρα* cū manifestis squāmis cutē profundius per circulum depascit, *ψώρα* superficiali tantū uarijs figuris lædit, & furfuracea quædā corpora remittit. *ψώρα* à Latinis scabies uocatur: lepra nomē suū ideo apud Latinos seruauit, quia aliud nō inuenit,

Statomai

Meliceris.

Atheroma.

Diuerse res in

apostematibus

contente.

Ganglia.

Glandule.

Scrofulæ.

Choerades.

Strumæ.

Cancer.

Carcinoma.

Lepra.

Elephantus.

Error circa

morbū Gal-

licum.

Lepra Græcorum

alia est à le-

pre recentiorū.

Elephantia.

Lepra & psora

in quibus con-

ueniant, differ-

rant ue.

Psora & scab-

bies idem.

siderares. Sed nominum confusio longiorem me esse coëgit, ut scilicet rerum confusio, quæ ex nominibus non bene intellectis sequi solet, effugeretur.

Ferè autem & hi affectus ab atra bile procedunt, ad quam etiam referuntur uerrucæ ab Auicenna uocatae latina uoce, quæ proprie æditiorem montis partem significat. Quoniam igitur tumores isti instar monticulorū quorundam in cute eminent, ideo uerrucæ dicti sunt: à uulgò porra dicuntur, quia quandoque intra se fila quædam continent porrorum radicibus non dissimilia. Græci nomen non habent quo omnia genera complectantur, sed quanque proprio nomine speciem nuncupant. ἀκροχορδῶνας quidem eas quæ sub cute coëunt, infra tenues, ad cutem latiores, ita ut suspendi uideantur. Auicenna clauos. Quæ ecōtrario se habent, hoc est, ima parte qua ad cutem uergunt, latiores, suprema angustiores, uocāt μυρμύκια, ac si formicales diceret: quoniam dum attrectantur, morsui formicarū similem inferunt dolorem: ἄλγος illi, nos clauos, Auicenna almismar, albas rotundas clauorum capiti similes: quæ alijs quidem partibus, præcipue uero digitis, plantisq; pedum contingunt, cum dolore & incedendi impedimento.

Verrucæ.

Acrochordones.

Myrmecia.

Elos.

Est & uerrucula fabæ græcæ magnitudine super corpus iacens, ima parte & ipsa tenuis, summa latior & aspera, unde & sanguinem quandoq; fundit in manus, & pedis planta, fœminibus, præcipue uero circa pudenda contingens: Græci & Celsius thymum, uel thymium uocant, quoniam thymi herbæ capita representat. Auicenna uidetur tustum, uel, ut alia habet litera, tarsicum nominasse, reponiq; inter uerrucas dicit: licet ab eis eo differat, quod saniem, uel materiam quandam (ut Hebræi legunt) sub se continet: melius tamen legemus sanguinem, quoniam (ut superius dictum est) thymi quandoq; sanguinem fundunt.

Thymum uel

Thymium.

Ex uerrucarum quoq; genere sunt uocata ab Auic. cornua, non alio à cæteris distinctia, quàm quod cum oblonga sint, instar cornuum recuruantur.

A clauis non magnopere differunt calli, τύλλος quos uocant Græci, nisi quod per se indolorosi sunt, eodem quo cutis colore, neque sponte, sed ex labore obdurata cute gignuntur.

Tyli.

Calli.

Ad atram quoq; bilem spectare uidetur morbus, quem Auicenna uenam medeni, Haliabas uenam saniosam, Græci δρασνύλιον uocant, à sanguine atræ bilis naturam habente, uel ab exusta & ualde sicca pituita. Vermis quædam similia corpora sub cute consistunt, quæ & locum instar animalis mutare uidentur, & progressu temporis suppurationē in membro faciunt cum dolore. Aliqui uerum animal esse dicunt. Alij uideri quidem animal, sed non esse. Ab hac animalis forma dracontij nomē accepit. Infrequens, uel nullus est hic morbus in occidentali plaga, frequens in India, & Aegypti superioribus. Appellant quidam uenam ciuilem.

Venamedeni.

Dracontium.

Accidunt præter magnos hosce quos recensuimus tumores, in corporis superficie non infrequētius, paruæ quædam, uel eminentiæ, uel maculæ: illas pustulas uel bothor, has cutis defœdationes uocant: quæ licet & inter se, & ab his tumoribus quos supra nominauimus, differant, ab eisdem tamen humoribus fiunt, à quibus & magni, maioris tantum minoris ue ratione distantes. Harum pustularum nonnullas, à sermonis consequentia & uocum similitudine tracti, superius numerauimus, sicuti lepram, scabiem, impetiginem, alphon, leucen: nunc reliquas percurramus, ab his orsi quæ maiorem habent ambiguitatem, & in quibus magnos nostro æuo medicos anhelantes uideo defudasse, identidem inquirentes, sub quonam nomine de illis loquuti sint antiqui. Hæ sunt quæ uariolæ & morbilli ab Auicenna, à Raze exanthemata & eulogium nuncupantur: nisi in hoc quoq; errarit Valla Placentinus, eius libri interpret, qui de pestilentia nō recte ab eo inscribitur, alioqui raro non errare in suis interpretationibus assuetus. Alfaharaius algidra & alhasba, nuncupauit. Qua in re (mea sententiâ) non erat multum laborandum. Si enim

Pustulæ.

Bothor.

Variolæ. uariolæ (ut uoluit Auic.) sunt pustulæ sanguineæ, & morbilli ex bilis sanguinisq;
Morbilli. fiunt mixtione, nihil certe addunt supra cōmunem pustularū rationem, nisi quod
 per modum crisis, hoc est, cuiusdam ueluti iudicij, in malignis quibusdā febribus
 contingunt, & epidemialium cōtagiosarumq; ægritudinum more, & pluribus eo-
 dem tempore accidunt, & de uno in alium uagando pertranseūt. Nihilq; supra ea-
 rundem pustularum curationem, nisi quod repellendæ non sunt, sed potius ueluti
 naturæ opere genitæ, morbi materiam in ignobiliores partes expellentis, iuuandæ
 omni ingenio & prouocandæ. Quisquis autem hoc nouit, frustra est de nomine so-
 licitus, quum quocunq; nomine uocitetur, eandem curationem desiderent. Si quis
 tamen pertinax adeo fuerit, ut morbum non posse curari putet, eius proprio igno-
 rato nomine, pergatq; adhuc inquirere, sub qua uoce de eis scripserit Galen. dicam
 uocari ab eo exanthemata: quod aperte cognoscitur legenti cap. 11. lib. 5. artis cu-
 ratiuæ, ubi pustulas in quadam pestilentia in asperarum arteriarum interiore tuni-
 ca, totaq; extima corporis parte contingentes, non alio quàm exanthematum no-
 mine appellauit. Nec mirari quispiam debet, si superius inter morbos capitis & fa-
 ciei exanthemata numerauit: non enim hoc maiore admiratione dignū, quàm quod
 erysipelata, aphthas, ophthalmias, atq; aliorum morborū plurimos qui in ea pesti-
 lentia uagabatur, eisdem nominibus appellauerit, quibus dum seorsum & sparsim
 adueniūt, appellare consueuit. Si quis uero adhuc aliud nomen inquirat, legat Hip-
 poc. 3. lib. Epidemiarum, in pestilenti constitutione aduenisse inter alios morbos di-
 centem, magna ecchymata. Quem locum enarrans Galen. nuncupari ait εκθύματα
 tumores sponte in cute florentes, à crassis humorib. genitos. Additq; quod tenues
 humores exulcerationē potius faciunt quàm tumorem: crassi in tumorem cutem
 extollunt, Ex quibus certe uerbis licet colligere, non solum quo nomine uocati hi
 morbi ab antiquis sint, sed quo modo etiam inter se differant. Variolæ enim & sco-
 puli à uulgo lingua Italica uocati, à materia fiunt crassiore, morbilli à tenuiore. & illi
 quidem ecchymata: magna quidem scopuli, minora uariolæ. Hi, hoc est morbilli,
 herpes nominantur, de quibus eodem loco ait Hippoc. Herpetes multi magni.
 Magnos, ait Galenus, Hippoc. dixit, uel quia magnum occupant locum, uel quia
 cum maligna contingunt erosione. Vidimus autem nos morbillos, quandoq; alte-
 ro tantum, quandoq; utroq; modo magnos. Et de horum quidem morborum no-
 mine hæc sufficere puto: nisi quis latinum nomen adhuc desideret: cuius desiderio
 satisfacturi, dicimus à Plinio uocari papularū, & interdum pituitæ eruptiones. Ad-
 dunt medici Arabes, Zoar præsertim & Isac, peculiare quoddam his morbis, quod
 uidelicet ex malignitate sanguinis fiunt, quo in utero matris nutrimur, dum uel ab
 interna uel ab externa causa ueluti ebulliens, efferbuerit: & propterea necessariò
 cuius homini uel semel cōtingunt. Quæ res ut nō temere credenda, ceu sine ratio-
 ne narrata solum, non probata: ita non obstinate penitus reiicienda, quādo in eam
 cōmunis uulgi sententia concurrat: Aristotele monente, uulgarem famam non om-
 nino inanem esse solere. Verum autem id sit uel non, haud multum referre puto,
 quum propterea non sit uarianda curatio. Licet frustratoria uideri sic putantibus
 possit præseruatio: frustra etenim cauetur quod uitari nullo modo potest. Nisi dila-
 tio, præseruatio quædam dicenda sit, quam & in morte ipsa omnino ineuitabili, om-
 ni ingenio molimur.

Sed de uariolis cum multa dicta sint, reliquas pustulas breuiter, quātum fieri po-
 test, percurramus. A uaris incipientes, quos nolim quenquā uocis similitudine de-
 ceptū, idem esse cum uariolis arbitrari. Hos, ut superius annotaui, *ιόνθος* Græci, lin-
 gua uernacula uulgo apud nos (ni fallor) colli. Sunt autem tubercula duriuscula,
 in facie præcipue contingentia, quæ uel resoluuntur, uel exiguo ingenito pure ma-
 turantur, Paulus Aegineta, & ante eum Galen. *ιόνθος* definit exiguos & duros in
 uulgo

*Morbillos Va-
riolasq; uulgo
dictas, à Gale-
no uocari ex-
anthemata.*

Ecchymata.

*Variolæ.
Morbilli.
Scopuli à qua
materia fiunt.
Magni herpe-
tes qui.*

*Papularum uel
Pituitæ erupti-
ones.
Arabum senten-
tia de uariolis:
cui nō repugnat
opinio Manar-
di, & uulgi.*

*Vari-
ionthi.*

- uultu tumores. *ὑδνοκτίδας* definit Paulus ulcuscula instar bullæ exeuntia, subru-
bra, quibus eruptis effluit sanies subsanguinea: in die quidem non ualde, noctu ue-
ro multo magis quam ulceris ratio exposcat afflictionem. Pollux, pustulas subliuidas
modice tumescentes & plenas sanguinis in tibijs & pedibus, ferè noctu maxime in-
festantes. à quo nominat Plin. pustulas liuentes, ac noctibus inquietates. Quas defi-
nitiones si quis cōtulerit his quæ de effere ab Auic. scribuntur, & de faire ab Ha. iaba-
te, proculdubio iudicabit eundem affectum ab utroq; nomine significari. Si quis
uero nomina attendat, Plantam noctis ab Auic. uocatam, esse Græcorū *ὑδνοκτίδα* putabit: à nocte enim uox & ipsa græca originem trahit. Si remedia utroq; capite
10 apposita percurrerit, anceps in initio remanebit. Siquidem cap. de effere, nullum
ex his inueniet quæ à Græcis in epinyctide præcipiuntur, sed ea ferè exscripta ab his
quæ leguntur apud Serapionem. Cap. uero de Planta noctis, cognoscet ipsum Aui-
cennam, Rasim Almanforem sequutum, ubi agit de alhasapho. Quod autem mihi
de his pustulis uidetur, est: quod Græci ac Latini epinyctida, id Arabes effere, fere,
uel faire uocare. Quod Græcis sunt *ὑδνοκτίδα*, Latinis quibusdam sudamina, Plin. pa-
pulae sudorum, id Auic. esse Plantam noctis, & Rasim alhasaphum. Sunt autem suda-
mina hæc, Galeno teste, aphor. 21. lib. 3. ex genere pustularum in summa corporis
parte hærentium, quæ instar ulcerum cutem exasperant, fiuntq; (ut nomen ipsum
indicat) ob multos sudores uel biliosiores, uel mordaciores, cutem mordentes & pru-
20 riginosam reddentes, ac per modum ulcerum exasperantes. Hæc Galenus. Ex quibus
satis nota sit hæc affectio, puerulis atq; iuuenibus, his præcipue qui biliosi natu-
ra sunt, æstus tempore communis, adeoq; facilis curationis, ut per se absq; ullo præ-
sidio albicantibus quibusdam squammulis dimissis sanescat. Epinyctis tantum abest
ut facilis dici debeat, ut eam Celsus pessimam pustulam esse dixerit, colore uel sub-
liuido, uel subnigro, uel albo, nec faba maiorem, in eminentibus partibus orientem,
& ferè noctu. Plinius, quod & supra diximus, pustulam liuentem noctibus inquie-
tantem. Quæ conditiones malam potius quam bonam pustulam indicant. Vnus
tamen adhuc restat scrupus, quoniam Auic. præter capita illa ubi de fere & de Plan-
ta noctis agit, aliud quoq; scripsit, cui titulum fecit, De sudatione, quæ nomine ipso
30 uidetur respondere his quæ à Græcis *ὑδνοκτίδα* dicuntur. Quem amouentes scrupum
dicimus, non tam nomina ipsa apud barbaros sequenda, quam rerum descriptio-
nes: quas si in his Auicennæ desudationibus sequamur, eas potius exanthematibus
Celsi, quam sudaminibus Galeni uidebimus respondere.
- Legitur apud Auic. lib. 4. cap. de bothor lenibus, quæ dubio procul sunt quas
pustulas albas uel lacteas Rasim & Serapion uocauerunt: apud Græcos uero nul-
lum nomen inueni quod uideatur arabicæ illi nomēclaturæ respondere: sed quum
remedia quæ ad eum affectum ab Auic. facere scribuntur, à Dioscor. ad ephelidas
præcipiantur, uideri potest, quod Græci *ἐφηλίδα*, id Arabes appellasse pustulas la-
cteas leues uel albas: descriptio tamen earum ad lonthos potius pertinet, de qui-
bus inter morbos faciei superius meminimus, & post uariolas.
- 40 Mentio est quoq; apud eundem Auic. lib. 3. de quibusdam pustulis quas iunctu-
rarum bothores uocat, & lib. 4. aluatim. Quas quum nigras esse dicat & uiridibus
granis similes, proculdubio erunt quæ à Græcis autoribus *τερμινθοί* uocantur, à no-
bis supra inter phymatis species enumeratæ: siquidem Arabes, (ut constat ex Aui-
cennæ lib. 2.) terebinthi fructum granum uiride nominant: has uidetur Celsus si-
miles uaris facere, & dici à Græcis *ἐλκώδεις*, id est, ulcerosas purare.
- Sunt & pustulae apud Auic. lib. 4. glandosæ dictæ, quæ differre à ganglio non
uidentur, nisi maioris minoris uel ratione.
- Latini autores, præter eas quas superius enumerauimus, quarundam pustularum me-
minerunt, quæ à nobis prætermittendæ non sunt, ne prudentes sciētesq; uideamur

Pustulae li-
uentes.

Planta noctis.

Hydroa.
SudaminaEpinyctis pustula
pessima apud
Celsum.Desudatio quid
apud Auicennam.Ephelides.
Pustulae lacteae.

Terminthi.

Glandosae pustulae.

aliqua præterijſſe, quæ huic noſtro inſtituto & tuo deſiderio eſſent neceſſaria.

Psudracia. Cæſus inter puſtulas meminit phyzacij, puſtulæ parũ durioris, ſubalbida, acuta, ex qua quod exprimitur humidum eſt. Ego quum phyzacij nomen nuſpian legerem, corruptam dictionem putavi, proq; ea legendum pſydracium, de qua ſuperius inter capitis morbos loquuti ſumus.

Impetigo & lichen idem ſunt cõtra Pliniũ. Scribit idem Cæſus de impetigine, cuiusq; quatuor ſpecies facit. Quod magno argumento eſt, aliam rem eum intellexiſſe quàm lichenas: ſiquidem nullum legimus græcum autorem, tot genera in lichene agnoſcentem. At e diuerſo Plinius in principio libri 26. ſcribens lichenas omni æuo priore nõ Italia modo, uerum etiam uniuerſæ propè Europæ incognitos, tanta ſcõditate, ut quæcunq; mors præferenda eſſet: tanta contagione, ut oſculo ſolo ueloci tranſitu inſicerent: mentagramq; latine appellari: nec nominis impetiginis ullam mentionem faciens, rem omnino aliam ab impetigine uiſus eſt eo loco ſignificaffe, longeq; peiorem affectum, quàm quem Græci lichenis nomine intellexerunt. Licet in medicinis quandoq; Græcorum lichenes impetiginem ſit interpretatus: & apertiffime lib. 20. cap. 1. lichenem eſſe Latinis impetiginem dixerit, ſicut pſoram ſcabiem.

Mentagra. Eſt præterea apud eundem Cæſum poſt impetiginis tractatum, capite in quo de duplici ſcribit papula, una leuiore, altera maiore, quam ἀγρία, id eſt feram dicit à Græcis appellari: in utroq; tamen genere minus uitij quàm in impetiginibus agnoſcit, adeò ut id quod difficilius ſaneſcit, niſi ſublatur ſit, in impetiginem tranſire dicat.

Papule. Hæc omnia cum diligētius conſiderarem, atq; his conferrem quæ à Græcis, Galeno præcipue & Paulo, de ſimilibus affectibus ſcripta ſunt, tandem in hanc ſententiam ueni. Quæ ſub duobus nominibus, impetiginis ſcilicet & papularũ à Cæſo, & à Plin. ſub lichene cõprehenſa ſunt, per plura à Græcis ſignificari: fieri tamẽ omnia ex tenuibus acribusq; humoribus, diuerſis portionibus cum craſſioribus admixtis: quam miſcellam Galen. & Paul. in licheneſtenderunt. In quibus eam quoq; pro lichene agnoſciſſe Galen. uidetur, quam lib. 26. Plin. in Italiam Tiberij Cæſaris temporibus primum importatam teſtatur: quinto enim lib. de medicamētis ſecundum loca, ſcõdiſſimam quandam impetiginem fieri in barba dicit, cum anguſtia & pruritu, & quæ ſerpendo quãdoq; ad oculos uſq; procedit. Meminit præterea ionthoſi cuiuſdam affectus, quem principium eſſe dicit elephantiaſis, ſub quo affectu uidetur tertium & quartum genus impetiginis Cæſi comprehendiffiſſe. Auicenna affectum elephantiaſin præuenientem albedſanem nuncupauit: cæteri Arabes alquaſen: qua uoce Auicēna aliam rem intellexit, quam nempe ſuprà diximus Græcos *σίγματα* uocare. Hæc ſunt quæ de minoribus hiſ tumoribus puſtulis uocatis mihi occurrere.

Spilli. Eueniunt præter maiores minoresq; quos reſenſuimus tumores, exteriori cuti nonnulla, quæ licet minime lædant, quia tamen dehoneſtant, maiori plerunque tædio præſertim mulieribus ſunt, quàm multi, lædentes quidem, ſed latentes morbi.

Macule. Horũ quædam conſequentia ſermonis tracti ſuprà enumerauimus, deinceps quæ ſuperſunt percurrere conabimur. Inter hæc præcipui ſunt qui à Græcis *πίλοι*, Plinius modo maculas, modo uitia cutis uocat. Eſt tamen ubi pro ſpilis uaros uertit: & quod magis quiſpiam miretur, furunculos recentiores Panum appellant.

Cutis uitia. Cauendum autem ne ſimilitudine uocum decepti, quod nonnulli alioqui magni nominis medici peccarunt, cum panos apud Plin. legimus, eandem cutis maculam intelligamus: Panus enim Plinio, quod & ſuprà monuimus, eſt *φύκθλορ* Græcis. Apud Serap. non ſemel pro ſpilis legitur liuor: apud Auic. pro ephelide quandoq; panus. Maculas albas uocat aliquando Serapion *ἀλφες* Græcorum, ſicuti cap. de faba & de rubia tinctorum. *μελανία* græce, latine nigrores, cicatrices nigras Græci, *ἄλας μέλαινας*. Rugæ græce *ρυτίδες*. Liuores Græci *πελιώματα*.

Macule albæ. *Melanie.* *Cicatrices nigre.* *Rugæ.* *Peliomata.*

Auic.

Auic. uestigia percussionis. Huiuscemodi tamē uerberum uestigia uibices proprie Latini uocant. Vestigia sanguinis cap. de aceto, in Auic. legimus pro hypopijs, de quibus inter faciei uitia suprā loquuti sumus. Et cap. de calamento, pro eisdem hypopijs habentur uestigia nigra. *ικπερὸς*, inquit Paulus, est effusio bilis uel flauæ uel nigræ in totum corpus: regium morbum Celsus & arquatum: Plinius felis suffusionem: sunt qui auriginem, ab auri pallore: medicorum uulgius ictericiam.

Vibices:
Vestigia sanguinis.
Vestigia nigra.
Icteros.
Regius morbus.

DE SOLVTIONE CONTINVI.

Arquatus:
Aurigo.
Ulcus.
Agma.
Spasma.
Apostasma:
Rhegma.
Thlasma.

Enchymosis.
Diapedesis.

Corrosio:

Spine uentositas.
Catagma.
Agma.

Rhogme.

Trichiasis:

Eccope:

Aposceparnismos.

Ecpiesma:

Engisoma:

Camrosis.

Thlasis.

Apochemat.

Fiunt præterea exterioribus in membris uariæ integritatis continuitatis uel solutiones. In carne quidem *ἕλκη* dicitur, inquit Galen. id est ulcus: sicuti & uulnus. Auic. plagā uocat, ubi nondum est pus, & ulcus ubi iam adest. In osse *κῆταγμα*, uel *ἄγμα*, id est, fractura. In neruo *σπᾶσμα*, id est, conuulsio: & est continuitatis solutio, absq; uulnere contusis neruorum fibris. Huius generis est & *ἀπόσπασμα*, id est, euulsio: quod fit in coniunctionibus, hoc est ligamentis. Et *ῥήγμα*, id est, ruptio absq; uulneratione in carne facta, sicuti & *θλάσμα*, id est, contusio uel collisio, fiunt duo hæc ex uiolento ictu, aut casu, aut uehementi alio motu, aut quia subito & repente præter modum membra intenduntur. *ἐγχύμωσις* & *ἐγχύμωμα*, id est, effusio, magna ex parte fit cum ruptione & contusione: aliquando uero ex reseratione apertura uel uasis. Et ea quæ uocatur à quibusdam *διὰ πύθουσις*, id est, dissolutio, altero quodam solutæ continuitatis genere: sanguis enim exiliendo ex uenis, sub cute *ἐγχύμωσις* facit.

Soluitur interdum continuitas ex corrosione, *ἀνάθρωσις* uocant Græci: sed hæc ægritudo composita est, quoniam secum habet ægritudinem aliam in quantitate diminuta, deficiente scilicet ea parte quæ est erosa. Fit corrosio uel ab interno, id est, ab humoribus malis erodentibus: uel ab externo, igne uidelicet, aut similem ei uim habentibus medicamentis. Facta ab interno, si ossa uitentur, ab Auic. & recentioribus spinæ uentositas uocatur.

Fractura, quam *κῆταγμα* & *ἄγμα* diximus à Græcis uocari, quū simpliciter profertur, de caluariæ, hoc est cranij fractura, interdum à quibusdam solet intelligi: cuius ut plures sunt modi, ita diuersa sunt apud Græcos nomina, taliaq; ut uix possint latine bene exprimi.

Inter hos modos, siue species malis appellare, prius est *ῥωγμα* à Græcis dicta, ac si diceres rima, per longū procedens scissio, uel superficialis sit uel profunda, osse non transmutato: quæ si aded arcta fuerit ut sensum effugiat, *τριχισμός*, uel *τριχίασις*, quasi capillaris dicitur: quæ, ut inquit Paulus, multis fuit mortis causa.

ἐκπέπνη, quasi dixeris effractio, est scissio in qua os læsum disruptum est. At si pars oblæsa à reliquis ossibus recesserit, *ἀποσκεπήνισμός* uocant, à securi facta denominatione, quod disruptum os uideatur, ac si securi esset percussum.

ἐκπίσμα, est ossis in multas partes diuisio talis, ut rupta ossula ad membranā usq; cerebri descenderint.

ἐγγίσωμα fit ubi os perpeffum, ita infra sanum subsidet, ut membranam cerebri contingat.

καμάρωσις, est diuisio ob quā ossa in testudinis formā, & quasi camerata uidentur. *θλάσις* quum fractura non sit, inter fracturas tamen à nonnullis numeratur. Est autem contusio qua os quidem non frangitur, sed in interiora deflectitur.

ἀπόχημα, secundum nonnullos est quando non pars caluæ percussa, sed alia opposita perfringitur. Paulus hoc fieri posse negauit. Celsus solere ait euenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit. Recentiorum turba Celso consentit, atq; inter eos Nicolaus Florentinus eius rei locuples & oculatus est testis. Hi sunt fracturarum caluariæ modi.

At reliquorum quoque ossium fracturæ sicuti uarijs & ipsa modis contingunt, ita diuersa apud Græcos nomina inuenerunt.

Caulodon.
Raphanodon.
Sycyodon.

καυληδὼν, ραφανηδὼν, & συκυδὼν uocāt Græci eam, quæ in ossis crassitie per trās- uersum fit, à raphanorum uel brassicarum (utrunque enim ea uox apud eos signifi- cat) caulium, & cucumerum, quæ sic ferè perfringuntur, similitudine. Auicenna ra- phanalem, hastalem, & arundinalem.

Schidacedon.

σχιδάκηδὼν, quasi scissionem diceret, quæ in longitudinem fit, nec in totum ossis partes seiungit. Auicenna linealem.

Calamedon.

καλαμηδὼν, uel ad unguem, quæ secundum aliquam partem est recta, in extre- mo lunaris. Auicenna lunarem.

Alphitidon.

ἀλφιδὼν, uel καρυνηδὼν, quæ in multas, & eas quidem tenues partes fit. Auicenna fanchiam.

Apothrausis.

Apocope.

ἀπόθραυσις & ἀκρωπῶν, quando pars ossis ablata est. Celsus tria tantum genera fa- cere uidetur. Verba eius sunt: Omne os modo rectum, ut lignū in longitudinem finditur, modo frangitur transversum, interdum obliquum: atq; id ipsum nonnun- quam retusa habet capita, nonnunquam acuta, quod genus pessimum est.

Exarthrema.

Exarthrosis.

Ectopsie.

Ectomata.

Soluitur & alio modo ossium continuitas, quando scilicet os ab osse seiungitur, cui à natura fuerat connexum: διαρθρήματα & διαρθρώσεις, ἐκπίωσις & ἐκπίωματα uocant Græci: & sunt secundum Galenum ossium ex propria regione transmuta- tiones absq; fractura euenientes. Paulus excisionem esse ait articuli à propria conca- uitate ad locum insuetum, à qua uoluntarius motus impeditur: differentiasq; nul- las habere, nisi maioris minorisq; ratione. Vbi enim perfecte exierit articulus, com- muni generis nomine διαρθρημα, quasi exarticulationem dici: eo autem solum mo- 20

Pararthrema.

Stremmata.

Noui Dioscori

dis interpretes

lapsi.

Luxata.

Chalasis.

Ossa dupliciter

à suis sedibus

mouentur.

Radius.

Cubitus.

Focilia brachij.

Ancylosis.

to, nec penitus extra cavitatem recedente, παράρθρημα. Auicenna dislocationē, si inte- gra, id est plena & perfecta sit. Si non sit integra, separationem iuncturæ uocat & torsionem: quæ uox ei id significat, quod Græci στρέματα nominant. Nos euersio- nem dicere possumus. Dioscoridis tamen noui interpretes, Plinium sequuti, pro stremmatibus semper legunt luxata: quæ Celso nihil aliud sunt, quàm ossa à sedi- bus suis mota, & ut sequens est, non aliud quàm Græcorū διαρθρήματα: quæ quum diuersa sint à stremmatibus, nō recte uidentur stremmata latine dici luxata. Fit præ- 30 terea ut articuli ipsi ita laxentur, ut membrū longius effectum uideatur: χαλασμός, id est laxatos articulos, uocant Græci. Auic. prolongationem & algmenon.

Celsus duobus modis à suis sedibus moueri ossa dicit. Altero, si ea quæ iuncta inter se sunt, dehiscant: hoc est, ita dissociantur, ut mediū quendam locum uacuum relinquunt, ut si radius submoueat à cubito in brachio. Radium & cubitum uo- cant recētiore duo brachij focilia. Vbi igitur unum ab alio seiungatur, primus erit luxati ossis modus apud Celsum. Secundus, quando articuli suis sedibus excidunt.

Sunt & apud Paulum ἀγκυλώσεις & ἀγκύλαι uocata, quæ detentiones quædam sunt articularum, ob densitatem, uel neruorum aliquam tensionem contingentes. Celsus, recenti cicatrice cōtractos articulos uocari ait à Græcis ἀγκύλας. De his Aui- 40 cenna egit lib. 4. cap. de neruorum duritie & torsione: nec abhorret ab ea quam lib. 3. uocauit contractionem & azemenam. Est & apud eundem Auicennam ca- put de duritie iuncturarum in eodem lib. 4. in quo quum nullum peculiare auxi- lium tradat, non magnam iacturam fecerit, qui id præterierit.

Thlasis.

Thlasma.

Contusio.

θλάσις, uel θλάσμα Græcis, est nobis cōtusio, uel collisio: latius tamen apud recen- tiores medicos patet contusionis nomen, quàm apud Græcos thlasmatitis: siquidem sub eo spasmata & rhegmata Græcorum comprehendunt, imò & apospasmata. Auicenna duobus locis libro quarto de his agit, secundo uidelicet tractatu, cap. de contusione & attritione, & 4. cap. de attritione neruorū & torsione. Postremum hoc caput, quo ad ultimam eius partem respondet his quæ à Galeno scribuntur li- 50 bro sexto

bro sexto artis curatiuæ, ubi agitur de cura nerui contusi, quod in uulgata æditione est tertium. Prima uero eius pars accepta est à Paulo cap. de thlasmate. Alterum caput respondet rhegmati & spasmati. ῥήγμα enim ibi uocatur contusio, πῶσμα contritio: sicuti & in uulgata æditione, libro de differentijs morborum, qui liber inscribitur perperam primus de accidenti & morbo. Quæ autem dicuntur ab Auicenna pro cura contusionis, ferè accepta sunt à Galeno capite ultimo, lib. 4. artis curatiuæ, ubi docet curare ῥήγμα & ἐγκύωμα. Serapion cap. de aristolochia, rhegmata & spasmata uocat conuassationes accidentes in capitibus neruorum & musculorum: cap. de betonica, attritiones & conuassationes à casu.

10 De casu & offensione scribit Auicenna: πῶσμα Græci uocant. Plinius, deiectos, quandoq; simpliciter, quandoque addens, ex alto. Idem Plinius ῥήγματα rupta, & πῶσματα dicit conuulsa, uel uulsa.

Ptoma.

Deiecti.

Rupta.

Conuulsa.

Pyricaustra.

Vsta.

Theriodecta.

Cynodecta.

Lysodecta.

πυρκαυστα Græci uocant, Latini uulsa, uel ambusta. Auicenna seorsum de ignis & aquæ combustione pertractauit.

θηριοδηκτὰ Græci, nos bestiarum morsus. κυνοδηκτὰ illi, nos canum morsus: qui si rabidi fuerint, λυσοδηκτὰ ab illis nominantur.

DE VLCERIBVS.

20 Vlcera, late sumpto ulceris nomine, multas differentias ueras habent, multas quoque quæ non sunt ueræ differentia, sed ex alijs fiunt dispositionibus cum ulceribus complicatis.

Propria differentia sunt, quæ ab ipsa ulceris substantia accipiuntur, non ab effectu alio, qui possit per se consistere. Ex figura, rectum, obliquum, circulare, &c.

Propriae ulcerum differentia.

Ex quantitate, magnum & paruum. Ex dimensionibus, longum, breue, latum, angustum, sublime, superficiale, profundum. Ex tempore, recens, sanguinolentum uel, & multi pauci uel temporis. Ab exterioribus alijs, apprensus uel non apprensus, in toto uel in parte. Ex incisione, laniatione uel, uel utroque.

Ex loco, in extremo musculi, uel medio, &c. Simplex, compositum, crudum, callosum. Auicenna ostracinum, fistulosum, cuniculosum, græce ὑπόνομα,

30 profundum.

Quædam computantur à multis pro differentijs, quæ non sunt differentia, sed alterius dispositionis complicationes: sicuti phlegmonodes, erysipelatodes, cancerosum, gangranosum, putrefactum, comedens: Auicenna corrosiuum, dolorosum, concuum, superflua carnis: ὑπόσχερκεντα Græci: Auicenna carnem additam super uulnera, sordidum, ῥυπαρόν uocant Græci: rheumaticum à Gal. dicitur, quod fluentes humores uerant sanescere: uerminosum, σκωληκώδες dicitur à Græcis.

Vlcerum denominationes.

Rheumatica ulcera.

Immunda apud Auic. sunt, in quibus humor plurimus, sed non malus.

Vlcera κακώδη, id est male morigerata, uel mali moris, maligna uel dicuntur, quæ cum omnia decenter & recte feceris, non tamen curantur: quia scilicet, ut dicit Gal.

Vlcera maligna.

40 in loco ulcus patiente malignitas adest, sanari ea prohibens. Atq; in hoc differunt à rheumaticis, quæ, ut diximus, influxum malorum humorum aliunde recipiunt. Celsus primam carcinomatæ speciem hoc nomine appellauit.

σινπεδών, est ulcus putridum.

Sepedon.

νομή uocatur putredo, quæ ad sanas partes distribuitur: cuius species est φαγέδαινα. Vlcus nomodes, comedens carnem subiectam, & circumstantem corrum-

Nome.

Phagedæna.

pens, factum à materia quæ est media inter materiã quæ facit herpeta, quæ tenuissima est, & eam quæ facit cancrum, quæ crassissima. Hoc uel ei ualde simile uidetur Celsus θηλώμα nūcupare, quãdo neq; tactus, neq; medicamentū sentit: sed si inteditur, ad ἐρπίττα ἐδιόμλον trãsit: aliud per hoc nomē intelligens, quãd quod nos supra inter ἐρπίττας, id est formicas, definiuimus, id uidelicet quod σφάκελον Græci dicunt.

Theriomata.

Herpes esthiomeros.

Sphacelon.

quod & apud Auicennam eodem nomine, scilicet *ἰδιομύς* nuncupatur. Videtur autem (ut dixi) cancrum ulceratum significare: nec omnem, sed qui exedendo & depascendo vicinas partes ad ossa usque deuorat.

- Chironia & Telephia ulcera.* *χειρώνια & τηλέφια* sunt species phagedænæ: illud quidem, quoniam ob eius malignitatem Chirone medico indigere uideatur: hoc, quod Telephus eo fuerit uexatus, nomen fortitum est. Sunt autem antiqua & difficile ad cicatricem uenientia. Celsus tamen chironium uocat ulcus magnum, non serpens, doloris modici, oras duas callosas tumentes habens, sine inflammatione quidem & periculo, sed difficile sanescens.
- Pladara.* Sunt & quæ *πλαδαρα* Græci uocant, id est, laxa & mollia, & quæ *δυσώδη*, id est, 10
Dysoda. male olentia seu foetida.
Colpos. *κόλπος*, latine sinus, est in quo cutis adiacens, est à subiectis corporibus adeò separata, ut agglutinari eis haud facile possit. Quod si in totum erosa fuerit, ita ut lacernæ similis uideatur, *ράκωδες*, hoc est, lacernosum dicitur: ab Auicenna autem absconsio, & cauerna si flexuosum sit. Græci uocant *ὑπόνομα*, Latini cuniculosum, ut supra diximus.
- Rhacodes.*
Hypnoma. *σύνειξ* uero, id est fistula, dicitur sinus qui obcalluit, per metaphoram, ut inquit Paulus, à fistulis quæ ex calamis fiunt. Celsus definit, ulcus altum, angustum, callosum.
- Thymium.* Est etiam apud Celsum thymij mentio, ulceris pessimi ex carcinomate facti, & 20
Cancer ulcra- tus. quod tolli non potest, sed curationibus irritatur. Nostri cancrum ulceratum appellant. Meminit & inter mala ulcera Celsus Ignis sacri, duas eius facies species, & utramque serpentem: minimi tamen periculi inter ea quæ serpunt, sed quæ propè difficillime tollantur. Videtur autem duabus hisce speciebus comprehendisse *ἑρπῆτα* comedentem & *φλυκταυνώδη* Græcorum: formicas corrodes uocant Arabes. Sed & erysipelas exulceratum. Mentio est huius formicæ & apud Auicennam cap. de pruna & igne Persico.
- Rhagadia.* Inter ulcera quoque numeranda sunt quæ Græci *ῥαγώδεις* uel *ῥαγώδεις*, Auicenna 30
Scissa. fissuras, Latini rimas, uel scissa, uel fissa: sunt autem cutis scissuræ cum callosis labris. Sunt & attrita à Plinio dicta, & intertrigines: Græci *πυατρίματα*, Auicenna
Attrita. excoriationem uocauit, miscuitque cum alio ulcere quod Græci *ἀκροσύματα* uocant, & Plinius desquamata. Intertriginem proprie uocat Plinius eam quæ ex membrorum ad inuicem, in itinere potissimum, confricatione. Et de ulceribus hæc dixisse sat sit.
- Intertrigues.*
Aposyrmatata.
Desquamata.
- D V M cogitarem iam epistolæ finem imponere, subiit in memoriam multa in recentiorum medicorum libris morborum exterius euenientium legi nomina, apud antiquos non reperta: de quibus merito dubitari possit, an ut noua sunt nomina, ita 40
Morborum noua nomina apud recentiores medicos. nouos quoque morbos indicent, antiquioribus medicis incognitos. Ne quid igitur huic nostræ epistolæ, quantum per me fieri poterat, deesset, ea percurrere decreui, & quid in eis quoque sentirem, aperire.
- Testudo.* Incipiã igitur rursus à capite, ut simili quo hætenus usus sum ordine procedam. Testudinem uocant tumorem mollem uel non ualde durum, satis autem magnum, in quo pinguis materia tunica quadam obiecta continetur, quæ caluarie ita hæret ut ipsam plerumque uitiet. Hanc non est dubium de numero esse abscessuum sub meliceride uel atheromate contineri: uidetur tamen ad meliceridem magis inclinare.
- Talpa.* Ad genus abscessuum pertinent uocatae ab illis talpæ, quæ non magnopere distant à nuper dictis, nisi quod quum albam materiam contineant, ad *ἀθηρώματα* potius quàm ad *μελικηρίδια* referuntur. Pertinent ad idem genus, morbi quos cariem & rimam Gilbertus Anglicus appellauit.

Fit in facie malignus quidem tumor, qui quoniam ferè cum magno rubore fit, Gutta rubra à uulgo & nouis medicis nuncupatur. Sunt & qui ob eius fortè in-

Guttarubra.

gentem molestiam, Guttam rabidam appellant. Qui morbus sub erysipelate maio-
ri ex parte continetur. Est tamen interdum, ut alios humores habeat cum bile com-
mixtos, & tunc commixtum nomen habebit: ut si sanguis misceatur uincente bile,
δρυσίπελας φλεγμονώδης: si è diuerso sanguis superet bilem, φλεγμονὴ δρυσίπελατώ-
δης. Atque pari modo in alijs humoribus dicendum, sicuti suprà quoque in gene-
rali mentione tumorum docuimus. Nihil enim uetat quin omnia tumorum gene-
ra, sicuti alijs in membris, ita & in facie oriantur.

10 In capite quoq; & facie, fereq; toto corpore, præsertim infantium, ulcuscula quæ-
dam gignuntur, maiori ex parte crustosa, statim uel paulò post initium: lactumen

Lactumen.

uocauerunt, quoniam lactis impuritatem sequi putabant. Hæc non est dubium ad
ἀχώρας, & uel κήρια, uel ψυδράκια, uel δζαυθήματα antiquorum pertinere: licet enim
eodem semper nomine lactuminis à mulieribus appellantur, uariant tamen mul-
tum, iuxta materiæ à qua gignuntur uarietatem.

Scribunt proprium caput de zerma: quam tamen ab impetigine non differre, Zerma:
nec ipsimet inficiantur: licet zermæ nomen ei tantum quæ ad ulcus peruenerit, fal-
sò tamen, adaptent.

20 Sanguinem mortuum, mortuicq; & diaboli morsum uocant, quæ latine diximus

Sanguis mor-
tuus.

uocari sugillata.

Sugillata.

Guttam roseam appellant, malum faciei, & præcipue nasi ruborem, qui præire

Guttarosea:

elephantiasin solet, cuius superius meminimus.
Peior longe morbus is est, quem nonnulli fornicem, alij ob eius sæuitiam & ue-
luti feritatem uocant, Noli me tangere. Est autem malignum adeò ulcus, ut ex re-
medijs, etiam quæ congrua uidentur, irritetur potius quàm mitigetur, & in fanas
partes depascendo uagetur. Sunt qui cancrum putent: ego ad phagedæna per-
tinere putauerim.

Fornix.

Noli me tange-
re, morbus.

30 Lupum appellant ulcus aliud à priore non ualde dissimile, nisi quod non faciem
sicuti illud, sed inferiores partes, præcipue autè crura, infestat, celerrime depascens,
& quasi lupus famelicus proximas sibi carnes exedens. Quod & dubio procul de
genere est phagædanæ, à magis exusta tantum materia factum, & propterea ue-
locius obambulans.

Lupus:

Malum mortuum uocant exulcerationem quandam malam crustaceam, ari-
dam, brachia & crura præcipue inficientem: ego non aliter nominauerim quàm
ulcus ἐχαρώδης.

Malum mor-
tuum.

Spinam & clauum uocant nonnulli tuberculum, quod superius δσθίνωσι dixi-

Spina.

Clauus.

mus à Græcis, à nostris furunculum appellari.
Natam uel naptam appellant tumorem dolore carētem: nisi fortè adeò magnus
existat, ut partes membri trahendo, soluta continuitate aliquem dolorem circun-

Nata, & Napa.

pta.

40 stantibus inferat. De numero est & hic abscessuum, & ad σεατώματα ferè spectat.

Folium:

Folium, carūculas quasdam ori prope caput arteriæ asperæ factas, loquelam im-
pedientes, quæ ad ægritudinē numeri pertinent, & per solam ablationem curantur.

Ignis sancti An-
tonij.

Ignem sancti Antonij dicunt perfectam membri corruptionem, sensum peni-
tus auferentem, quam superius diximus à Græcis σφάκελον uocari.

Spacelus.

Rancula.

Ranculæ nomen legitur apud Ioannem Anglicum, significatq; ei tumorē cum
dolore & pulsu uulneribus contingentem: qui certe nihil aliud esse potest, quàm
phlegmone inchoans. Hæc sunt quæ in recentiorum libris morborum exteriorum
nomina ad hunc diem, quod mihi nunc occurrat, inueni. Recētissimi aliud
nomen addiderūt, per ora uulgi non minus uolitans, quàm morbus ipse quem si-

Morbus Gallie
cus.

Hispanam scabiem Germania. Contrahitur morbus hic pessimus raro aliter quam per contagium, nec quarumcunque partium, sed ferè obſcœnarū: ut non incongrue nonnulli, Romanorum nomenclaturā in mentagra ſequuti, Pudendagram uocauerint. Pustulæ primū eas partes inficiunt, longe difficilius ſanitatē recipientes, quam quæ eodem quidem loco, ſed alijs ex cauſis cōtingunt. Haſ, reliquarū partium, præcipue uero uultus & capitis, deteriores aliæ puſtulæ excipiunt, diuerſorum quidem generū, ſed maiori ex parte cruſtoſæ, nec ab ijs ferè diſſimiles, quæ ab igne excitantur, niſi quod ſunt quadantenus craſſiores: quæ ubi uel ſuapte ſponte, uel medici auxilio ſubmotæ fuerint, corpore prius non plenè expurgato, extremorū membrorum dolores uehementes, per noctem potiſſimum, quam inſomnem reddunt, miſerrime affligunt, nullo exterius ab inſidio tumore apparēte, qui tamen quibusdam citius, quibusdam tardius, & in his etiam quādoque locis in quibus nullus præſuit dolor, ſe oſtendit: quem ſi preſſeris, tantum abeſt ut dolorem augeas, ut quandoque ſe iuuari ex loci contrectatione patientes fateantur, & unicum hoc habeant in tantis cruciatibus leuamen. Tumores hi per magna interualla (à ualde enim craſſis humoribus fiunt) ſuppurantur, uel potius ſaniem quandam malam gignunt, ei quæ à Celſo hydroſ, aut melicera uocatur, non diſſimilem. Non uniuerſus tamē ſimul tumor ſuppurationem hanc recipit, ſed per partes, portionem ſæpe aliquam omnino ad maturacionem contumacem gypſo ſimilem derelinquens. Suppurationem uarij modi ulcera, ſemper tamen maligna, comitatur, quæ plerumque oſſa etiam ipſa uitiānt, & ubi cicatricem contraxiſſe uidentur, alio uel eodem loco erūpentia, medicos multoque magis patientes ipſos deludunt. Comitantur interim hunc morbum aliæ quædam malæ affectiones, non uſque adeo crebræ, ut hæc quas numerauimus, ut ophthalmia, tubercula nares cum eroſione dehoneſtantia, articularum luxatio, oſſium fractura, elephaniaſis, aphthæ, præcipue poſt argenti uiui uel mini, uulgo cinabrii uocati uſum, & poſtremo febricula ad tabem, & paulò poſt ad mortē perducens. Ex his autem omnibus non difficile eſt definitionem colligere, hunc morbum comprehendentem, & ab alijs generibus ſeparantem. Ea erit huiusmodi:

Definitio morbi Gallici.

Gallicus morbus eſt ſoluta continuitas, ab exuſtis humoribus per contagium ſerè in concubitu genita, à malignis quibusdam puſtulis incipiens, pudenda plerumque, deinde reliquas corporis exteriores partes, caput præcipue inficiens: dehinc intimas partes ingreſſa, dolores circa articulos & oſſa noctu præcipue facit, atque abſceſſus duros, in peſſima adeo ulcera, ut oſſa quoque plerumque uitiānt, poſt longum tempus deſinentes.

Varie opinionēs de morbo Gallico.

Leoniceſis opinio.

Ex his autem cognoſcere licet, quā inuane laborauerint ab huius peſtis exordio medici ferè quicunque celebriores habebantur, conati multicipitem hanc hydram ſub unum caput redigere. Aliqui ſaphatum: alij duos morbos, ſaphatum & articulare: nonnulli lichenas: Veneti medici uariolas: Galli uariolas quidem, ſed craſſas. Fuere & qui carbonem, & qui ignem Perſicum: ſed & qui elephantiaſin, & qui epinyctidas, & qui Celſi phygerthlon. Leoniceſis demum noſter, deiectis ſtrenue tribus ex nuper recitatis opinionibus, propriam erexit: quam utique, quod in Lactantio optat Hieronymus, uellem ita bene adſtruxiſſet, ſicuti alias deſtruxit. Eius definitio ex pluribus locis cōmentarij ab eo ſuper hoc morbo aditi collecta, hæc eſt: Morbus epidemialis & æſtius, puſtulis primum partes obſcœnas, deinde reliquum corpus, cum magno plerumque dolore, atque ipſam præcipue faciem occupantibus, ex uaria humorū corruptione genitis, propter nimiam aëris in calore

Leoniceſis laſus in morbi Gallici definitione.

atque humiditate præſertim intemperiem. In qua definitione uir alioqui eminentiſſimus, uel in hoc maxime lapſus eſt, quod hunc morbū ex aëris humiditate, quæ eo anno quo eum in Italiam Caroli exercitus portauerat, magna fuerat, genitum putauit: & propterea cenſuit inter epidemicos numerandum: quum tamen res

ipſa

ipsa ostenderit, nihil huic morbo cum aëris uel humore, uel qualitate alia esse com-
 mune: quæcunq; enim constitutio sit, & quâumcunq; sicca, si uir etiam siccissimus
 cum muliere ea lue infectâ cōmiscetur, bene secum agi putet, si non & ipse pollua-
 tur. Idemq; contingere sanè mulieri uiro infecto congressæ, pleræq; cum magno
 suo malo expertæ sunt. Dicitur igitur quomodo debet epidemicus, quum morbi epis-
 demici, ut Galenus docet in proœmio enarrationis in lib. Epidemiarum Hippoc.
 sint morbi pluribus ex inspirato aëre communes: Gallicus autem non ex aëris in-
 spiratione, sed ex contagio ut plurimum contingit. Non magis quoq; æstiuus dici
 meretur quàm epidemicus. Aëstiuus enim morbi breues sunt, hic plerunq; cum iu-
 uenibus consensescit, & commoritur cum senibus. Quo fit, ut genitalium putredi-
 nes, quas inter æstatis morbos 3. lib. Aphorismorum enumerat Hippoc. morbum
 hunc sub se comprehendere nequaquam possint: alioqui nec putredo dici meretur
 ea pustula, quæ ab initio pudendum exulcerat, quum ad siccū potius quàm ad pu-
 tridum uergat. Et si demus Leoniceno, à genitalium putredine hunc morbum in-
 choare: non continuò fatebimur, Hippocratem eum in aphorismo significasse,
 quum nocuum in pudendo, præ his quæ postea consequuntur, exigui ad eò
 momenti sit, ut uix ullam molestiam afferat: quæ res facit ut procliuior sit ad pro-
 pagandam hanc luem uia, ipsis patientibus, concubitus: per quem, ut diximus,
 uel solum, uel maxime transfunditur, concupiscentibus potius quàm refugientibus.
 Nihil ergo in aphorismo legitur, quod ad hunc morbum iam radicatum pertineat:
 sed quod ibi legitur, ad eius exile quoddam initiū pertinere quidem uideri potest,
 uere tamen (ut ostendimus) non pertinet: sicuti nec ad eum pertinent quæ ex se-
 cunda epidemia à Leoniceno recitatur. Carbones enim in hoc morbo minime uis-
 untur: sed nec humores liquidiores in cute, (sic enim ἰχθῆρας Leonicenus interpre-
 tatur) nec uesicæ quales in igne leniter exustis, sed escharæ potius quales in plenè
 exustis excitantur. In tertia epidemia, si eo modo apud Hippocratem, quo apud
 Leonicenum legeretur, esset omnino aliquid, quo is credi posset similem huic mor-
 bum designasse. Hippocratē autem nihil minus eo loco cogitasse, quàm hanc ma-
 lorum catenam, quam morbus Gallicus uocatus, secum trahit, ostendam: idq; pau-
 ca quædam attingens, quæ ad id ostendendum sufficere puto. Prius tamen indica-
 bo, constitutionem de qua Hippoc. ibi loquitur, non in totum ei, de qua Leonice-
 nus, fuisse similem: & hoc per ipsius Hippoc. uerba: Ἄπνοια enim, inquit, per totū
 annum: hoc est, uentorum ualidorū carentia. Factis autem siccitatibus, sub primis
 anni tēporibus austri, circa arcturum aquæ multæ: autumnus tenebrosus, nubilo-
 sus, aquarum multitudo: hyems australis, humida, mollis. Post solis autem uersio-
 nes, prope æquinoctium retrocedens hyems, & circa ipsum iam æquinoctium ni-
 uosi aquilones non per multum tempus. Ver rursus australe, uentorum carentia,
 aquæ multæ per totum, ad ortū usq; caniculæ. Aestas serena, calida, suffocationes
 magnæ: etesiae exiguæ sparsim spirauere: rursus circa arcturum in aquilonibus plu-
 uia multæ. Haftenus Hippocrates. In hac igitur constitutione non pauca le-
 guntur, quæ nec ipsomet Leoniceno teste, in nostra uisa sunt: siccitas uidelicet ab
 initio, autumnus tenebrosus, hyems in fine retrocedens, uer aquilonium & niuo-
 sum, æstas serena, calida, & alia quædam.

Inter morbos uero, præter erysipelata, carbunculos, & uentris perturbationes
 à Leoniceno quidem memoratos, sed uix unquam puto in hoc morbo uisos, alijs
 quoque numerantur morbi ab Hippocrate, nihil cum hoc habentes commercij,
 ut καύσι, φρηνίτιδες, κόματα, id est, profundi somni, magnæ phlegmonæ, liente-
 riæ, diarrhoeæ, dysenteriae, tinesmi, σρόφοι, id est, tormina, febres tertianæ, quarta-
 næ, nocturnæ, continuæ, longæ, erraticæ. Addit demum, quosdam citò, quosdam
 serò interiisse: quum Gallicum patientes morbum, mortem potius optent quàm

Epidemialis
morbus.

Nihil morbo
gallico cum aë-
ris humiditate.

oppetant. Si quis præterea discurrat xvi. ægrotos ab Hippocrate seriatim sub hac constitutione descriptos, mentior si quem inueniet, de quo uel suspicio haberi possit, quod Gallico uocato morbo laborauerit: omnes enim febrem, & quidem uehementem sunt perpeffi: in Gallico morbo, uel ipsomet Leoniceno teste, rarissimam. Sed cur frustra laboro, quum Galenus ipse hanc litem dirimat, statim in primo uerbo enarrationis suæ in hanc epidemiam, constitutionem, de qua Hippocrates meminuit, pestilentem nominans. Ita enim ad uerbum loquitur: Pestilentem constitutionem in hoc loco scribente Hippocrate, &c. Et alio loco, exponens uerba illa Hippocratis: Et multi interiire, ait: Pestilentes fuisse morbos qui uagabantur, ostendit, ex eo quod dicit: Et multi interiire. Tam igitur longe abest ab ea constitutione Gallicus morbus, quam longe abest à pestilentia & mortalitate. Scio futuros qui mihi uitio dent, quod in re tam aperta anxie nimis & scrupulose depugnauerim.

Præstet igitur & uincat ueritas proprijs utribus nixa, diuersos quidem affectus huius morbi esse sigillatim ab antiquis scriptos: connexionem uero eorum & sequelam, à nemine fuisse scriptis demandatam. Nec pergant homines in aëre uel in cælo causas huius morbi perquirere, sed in aëris cœliq; moderatorem, hoc morbo flagitia hominum, libidinem præcipue & linguæ petulantiam punientem, (ferè enim à genitalibus incipit lues, & in os definit) & in inficientis infectiq; corporis natura, causas & differentias huius morbi perquirant.

Hugo Senësis, inter omnes quos hæcenus legi, saluti cuiusdam iuuenis per scripturam consuluit, qui propè hunc morbum uidetur accessisse. Passus enim est pustulas, tumores duros, ulcera, capitisq; & diuersorum membrorum dolores, noctu etiam magis quam interdiu affligentes, ita ut caruisse tantum pustulis genitalium & capitis inter capillos uideatur, quæ tamè sunt uel primæ, uel maxime huius morbi propria.

Vnde accepta
vulgaris Gallici
morbi curatio.

Curatio autem quæ ei passim ab imperitis, præsertim per argentum uiuum & minium adhibetur, ab eo morbo accepta est, quem recētiore Chirurghi malam scabiem, & malum mortuum appellant, alium tamen longe ab hoc morbo.

Morbus Gallicus
quo modo
nouis dici possit,
simul & per
contagium generatus.

Huttenus lib.
de Guaiaco.

Gallici morbi
ortus.

Sed dixerit fortè quispiam: Si hic morbus non nisi per concubitus cōtagium generatur, quo pacto primum nouus cœpit: uidentur enim duo hæc inuicem repugnare, quod scilicet nouus sit, & quod per solum contagium innascatur: si enim nouus est, cœpit primo, nec prius erat à quo posset per contagium deriuari: si per contagium cœpit, non potest nouus esse, quia necessariò in eo fuit à quo est per contagium deriuatus. Dupliciter hic possumus respondere, iuxta duplicem historiam de eius origine. Sunt enim qui dicant nouum non simpliciter esse, sed ex insula quadam antiquis incognita, ubi frequentissimus est, in hanc quam nos incolimus habitabilis terræ portionem, per Hispanos qui illuc nauigarunt importatum, principio apparuisse. Alij sunt, & hæc est antiquior sententia, & maioribus fulta testimonijs, qui cœpisse hunc morbum per id tempus dicunt, quo Carolus Francorum rex expeditionem Italicam parabat: cœpisse autem in Valentia Hispaniæ Taraconensis insigni ciuitate à nobili quodam scorto, cuius nocte elephantiosus quidam ex equestri ordine miles, quinquaginta aureis emit: & cum ad mulieris concubitum frequens iuuentus accederet, intra paucos dies supra quadringentos infectos: è quorum numero nonnulli Carolum Italiam petentem sequuti, præter alia quæ adhuc uigent importata mala, & hoc addiderunt, inter minima non deputandum. Quæ historia si uera sit, ut ego non inuitus credo, nouus simul erit, & per contagium ortus, non alterius hominis eodem affecti, sed elephantiasis quæ in hunc quasi degenerauerit, & de suo gradu in proximū deciderit. Minus autem de hoc mirabitur quicumq; apud recentiores legerit, eos qui mulieri coierint quæ parum antea cum leproso (sic enim elephantium uocant) rem habuerit, semine quidem adhuc in utero ma

ro manente, elephantiasin quandoq; incurrere, quandoque non, sed alias oblaesiones, maiores, minores ue, prout & ipsi affecti sunt, & elephantiosus ille qui mulierem infecit. Hæc igitur sunt quæ de morbo Gallico hæcenus potui intelligere. Curam eius in aliud tempus & locum distulimus, neque enim nunc morborum curam, sed nomina tantum inquisuimus: in quibus enumerandis, si forte defecimus, boni consulant quicumque legerint, & quæ desunt, suppleant, & errores si quos offenderint, qui certe in tam ampla & confusa adeò materia uix euitari poterant, amicè corrigant. Tantum enim abest ut id moleste laturus sim, ut ingentis beneficij loco sim habiturus. Tu uero Michaël hæc diu desiderata lætiore facie suscipe: solent enim quæ longo tempore desiderauimus, esse gratiora: tarditatisq; culpam non in uoluntatē alioqui tibi propensissimam, sed in meam ualetudinem uariasq; occupationes reijce.

Ferraria. M. D. XXV.

Quare nō scripsit Gallici morbi curationem.

EPIST. III. ad Bachiensem Canonicum, dolore capitis & artuum, cum sanguinis mictu, & præuio quodam ad elephantiam affectu laborantem.

Orbi longi, longam curationem desiderant, difficiles diligentiam: qui utrunq; habent, præsertim cum sunt plures, maximo studio & cautela indigent. Quum igitur patiaris dolorem antiquum capitis & artuum, cum sanguinis mictu, præuioq; quodam ad elephantiasin affectu, quæ in facie iam & unguibus exerit se manifeste, si uitam propriam diligis, non secus ac pro animæ salute diuina, sic nostra pro corporea obseruare præcepta debes, quæ sunt: Victus parcitas, laborum & curarum moderatio, Venæ fugis, uigilia & somni æqua distributio, ita ut nō minor septem horis somnus sit, nec maior octo: nocturnusq; potius quam diurnus: & si necessitas dormire interdum coegerit, ante cibum potius, quam post dormiendum. Semperq; cauendum, ne statim à cibo somnus occupet, sed duarum horarum interuallo ad minimū discudatur. Durum sit stratum, lana potius quam pluma oppletum, corioque potius quam panno opertum. Idem de ceruicali intelligatur, quod etiam satis esse debet elatum & eminens. Caput leui operimento interdum, leuissimo noctu tegendum. Summopereq; uitandum, ne uel mora in sole, uel prope ignem, uel in æstuarijs seu hypocaustis, uel alio quouis modo præter modum calefiat. Renes etiam & hepar à calore, quantum fieri potest, defendenda: ideo conandum ne etiam heme pelles corpori proxime hæreant: & propterea uestis pellicea, si quando ea utendum, lata esse debet, nec per zonam arctius corpori adnecti.

Somnus à cibo perniciosus.

Cibus his uescendum: Panis sit bene coctus, salitus, fermentatus, & ab exteriori crusta emundatus. Caro sit uituli, hœdi, ueruecis anniculi. Pulli gallinacei, capi, phasiani, perdicis, auicularū, turturum. Pisces, uel parui, uel lucij, uel hi qui ab eo quod assari solent, nomen à uobis acceperunt. Oua gallinæ recentia, & uel forbilia, uel in aqua cum omphacio leuiter cocta. Vniuersa aromata penitus interduntur. Ex oleribus maxime conueniunt, intybum tam domesticum, quæ dicitur endiuia: quam syluestre, quod cicorium uocant. Item utraq; buglossus, scilicet quam boraginem, & quam communi nomine buglossam appellant. Lactucas quoq; concedimus, atriplices, & spinacia. Oxylapathon, quod acetosam uocant, comendamus. Ex granis ordeum, auenam, far, orizam, milium, panicum, tantum concedimus. Ex fructibus cerasia acida, bona uestratia pruna, bistricia quæ à loco dicitis, & pira, uuas uel suspensas in sole, uel penitus exiccatas, concedimus, & amygdalas, & auellanas. Casei usus, nisi recentis, & raro, prorsus abdicatur. Cappares & asparagos non uetamus, si cum melle & aceto condiantur.

Aceti tamen rarus sit usus, & si quādo utendum, passulæ in eo antè maduerint.

Oleo oliuarū condiri, & panem de more patriæ, & alia iusculenta, potius quàm butyro, uolo: reliqua olea præter amygdalinum prohibeo, immodicamq; qualiscunq; sit pinguedinem. Omnia animalium interanea, præter gallinarum hepata, dimittantur. Cauenda omnia sale condita, uel etiam nimium salita. Et hæc quidem de cibis dicta sint, illud semper in mente habendo, quod quæcunque concessa non sunt, prohibita intelligantur.

Potus sit uinum leue, album, uel subrubrum, clarum, non dulce, sed potius ad acerbum inclinans, cui tantum aquæ misceatur, ut omnis ad caput euaporatio, omnisq; acuitas amoueat: quod fieri in uestris uinis uix posse uidetur, nisi ut minimum tertia pars aquæ addatur. Neque uinum, neque aqua quæ bibitur, est aut glaciæ, aut niue, aut alio ingenio infrigidanda: sed, præsertim hyeme, potius ad tepidum uergat. Ex alijs potibus, aquā cum saccharo, uel cum exiguo melle coctam concedimus, & eos qui cum syluestribus pomis uel piris parantur. Aquam quoq; olerum, de quibus supra mentionem fecimus, per modum quem destillationem dicunt, extractam. Non autem loturo balneum puræ aquæ, nisi in ea herbæ, quas infra scribemus, ebullierint, sed aquarum sponte calidarum laudamus. Moderatis uero etiā frictionibus in partibus non læsis utendum. Enitendum porrò ut quotidie uentris excrementa exeant: quod si natura per se non fecerit, uel enemate, uel balano, uel maluarum & brassicæ iure est irritanda. Nonnulla tamen infra inter medicinas scribemus, quæ huic rei poterunt subuenire. Vehementes animi affectus fugiendi, ueluti ira, tristitia, cogitatio. Sed & clamor quoque, risus effusus, rixa, & cōtentio. Odores magni, præsertim rerum calidarū, sunt euitandi, ut moschi, ambræ, styracis, binzoi, chamæmeli, eius spicæ quam lauandulam uocāt, & similium.

Et de his quidem quæ ad rationem uictus attinent, hæc dixisse sat sit: si qua enim defunt ex dictis facile possunt intelligi: nunc ad medicamenta transeamus. Non enim sat est bono uictu, ne malus gignatur sanguis præcauere, sed simul quoq; antiqui corruptio, ita medicamentis purganda est, ut simul malitia auferatur, & bonus sanguis paulatim subnutriatur. Membra quoq; principalia roboranda ueniunt, in quibus uirium uigor residet, & quæ infestant accidentia mitiganda.

Ad primum exequendum, præter tres iam factas uenæ sectiones, uariasq; purgationes, summe confert per uices, modo aquam in qua cicorium & borago bullierint, in aurora bibere, modo serum caprinum. Quibus si aluus adstricta fuerit, cochleare magnum fecis uini albi tenuiter contritæ adijciatur. Aestate autem semel in hebdomade, quinque ex catapotijs eadem hora sumendæ, quæ habent: Aloës lotæ, agarici electi, senæ ana ʒ. i. s. myrob. citrinorum ʒ. s. rosarum ʒ. i. diagridij grana 15. pilularum de lapide lazuli ʒ. i. id est, de lapide cyaneo. Cum succo rosarum fiant pilulæ numero 35. Vbi calores remitti cœperint, ineūte autumno, extracta prius ex media sinistri brachij uena sanguinis selibra, feri caprini binis calicibus, quatuor ebuli molles ramusculi, & medius centauri pugillus, uesperis immitenda sunt. Hinc postridie mane herbæ excolandæ, & serum bibendum. Singulaq; hebdomada, quinque ex his pilulis sumendæ, quæ recipiunt: Aloës hepaticæ, senæ, agarici, corticum ellebori nigri, myrob. Indorum ana ʒ. i. diagridij, nucis unguentariæ, quam moschatam uocant, rosarum ana ʒ. i. Cum decoctione tenuioris centauri fiant pilulæ 35.

Herbæ in aqua ubi balneandum coquendæ: Calamentum, serpyllum, hyssopus, lapathium, fumus terræ, hoc est capnum, saluia, chamæmelon. In quo balneo sudor eliciendus est, uase in quo fiet (ut aliàs diximus) cooperto. Unguento omnia membra, mane tertio quoque die ungenta, quod recipit: Vini albi Sirmici uel Cretici lb. i. florum chamæmeli, fructuum Populi uel abietis ana unciam. Excoquatur

quatur dimidium uini, atque uino excolato adde tantundem chamæmelini olei, & tantisper ambo in duplici uase simul bulliant, donec totum uinum sit cōsumptum.

Regio uentriculi & hepatis, sæpe ante cibum uino rubro fouēda, in quo par absinthij & rosarū portio cocta sit. Caput singula hebdomade bis lixiuio ex sublimi uase cadente abluendum, in quo hæc bullierint: Rosæ, chamæmelon, sampucus, id est maiorana. Sacculus sinistrae mamillæ superponendus, qui ex rosis, maiorana, melissophyllo, id est melissa, & garyophilis plenus sit.

Dolentia loca hoc unguento linenda: Olei uulpini ꝑ. 4. pinguedinis tauri ꝑ. 2. castorei ꝑ. 1. rutæ siccae semunciam: euphorbij, piperis ana ꝑ. s. cæracq; quātum sufficit: fiat unguentum molle. Singulo quoque mense luna plena, duæ cucurbitulæ natibus, duæ dorso adhibendæ, atque cum his tres uncia sanguinis in totum extrahendæ, bisq; in anno, ineunte uidelicet Vere, & iam cœpto autumno uena media supra sinistrum cubitum aperienda, & selibra sanguinis auferenda. Regio renum ex unguento quotidie unguenda, quod ex oleo & aqua rosaceis, ouī albumine, stilla acetī addita compositum sit.

Sequenti die quo pilulæ sumptæ fuerint, caput purgio naribus imposito cerebrum purgandum: quod uel ex betæ radice, uel ex maioranæ succo, uel ex pipere naribus insufflato, uel ex batrachij radice, quod pedem columbinum uocāt, uel ex chelidoniij, uel anagallidis succo fiat.

Doloribus per hæc quæ scripsimus auxilia non interquiescentibus, ulcus aliquo ingenio in sinistri brachij exteriori parte excitandum erit, octo digitis supra cubiti iuncturam, longoq; tempore ciceris grano imposito seruādum, & quotidie expurgandum. Manus sæpenumero immergantur in aquam, in qua calamentum, lappathum & sulphur bullierint. Brachiū & crus dolentia illota lana tegenda sunt. Vehementer infestantibus doloribus, antidoti cuiusdam quam dabimus, hora somni sumendum est, quātum est aurei pondus: nec hoc assidue, sed per magna interualla, & magna urgente necessitate faciendum.

Poteram finem fecisse, sed placuit nonnulla adijcere, ad dolores articulorum antiquos efficacissima: quæ sunt: Semen & folia urticæ, cum adipe ursi inuncta.

Ad antiquos articulorum dolores efficacissima.

Oleum in quo uulpis uiua imposita tantisper bulliat, donec caro colliquetur. Debet autem integra sicuti est, cum pelle imponi. Stercus caprinum cum farina ordei & aceto, ad formam cataplasmatum reductum. Radix althææ cocta, & cum adipe anatis commixta. Oleum in quo radices enulæ bis uel ter permutatæ ebullierint. Rapa in iure pingui bene cocta. Sacculus sale cōtrito plenus in uino bulliente sæpe calefactus. Stercus bouinum calidum, ut exit, modo cataplasmatum applicatū, uel cum irino oleo calefactum. Lotio in aqua in qua sales, & medius sambuci cortex ebullierit. Chamæpityos, quam iuam uocāt, pugillus, in uino coctæ, si ex uino locus dolens lauatur, & herba ipsa calida superligetur.

His adhibitis remedijs, spero D. T. quotidie in melius profecturam, supremo adiuuante medico, in quo solo uera salus consistit, domino nostro IESU CHRISTO, cui honor, gloria, & imperium, Amen.

Budæ. XXVI. Maij. M. D. XVI.

EPIST. IIII. ad Cælium Calcagninum, uirum unde quæque
doctis, de Taxa Lauri specie. Quod Milos & Melia
confundantur apud Plinium.

Plinij locus est
stigmatum.

Axam Lauri speciem nullibi, quod meminerim, præterquam apud Plinium legi: quo fit, ut errorem omnino subesse eo loco putem, non librariorum qui Plinium scripsere, sed uel autoris quem ille sit sequutus, uel cuiuspiam ex his quorum opera utebatur in excerpendis quæ de uniuersæ naturæ historia in tam uastum uolumen cōgerebat. Deceptum autem illum, quisquis fuerit, duorum nominum uicinitate, fraxinumque in taxum commutasse: illam enim *μελίαν*, hanc *μίλον* nonnunquam appellant Græci. Esse autem quandam fraxini speciem laureis folijs, post Theophrastum Plinius lib. 16. cap. 14. testatur: in quo etiam capite ex earundem græcarum uocum similitudine, duplex error (ni ego potius erro) deprehenditur. Vnus, ubi fraxinum, quæ sit in Ida Troadis, intantum citro similem dicit, ut emētes fallat cortice ablato: quod non de fraxino, sed de taxo scribit Theophrastus. Nec mirum est, *μίλον* in *μελίαν* mutatam, quum & cedrus in citrū transferit. Alius error eo loco uisitur, quo folia fraxini iumētis mortifera scribuntur: quod de taxi folijs, non fraxini, tradit Theophrastus. Sed & sensus ipsi, præter Theophrasti auctoritatem, utranque rem esse ut Theophrastus uoluit, non ut in Plinio legitur, demonstrant: maximam scilicet inter taxi & cedri ligna similitudinem, nullam fraxinei ad citrinum uel cedrinum. Iumenta etiam innocue folijs fraxini uesci, nullus est pastor qui non nouerit. Si igitur pro taxo, bis fraxinus legitur lib. 16. quis non suspicetur, semel lib. 15. eadem lapsus causa concurrente, pro fraxino legi taxum: præsertim nulla inter laurum & taxum se ostendente affinitate, nec alio loco uel apud Plin. uel alium autorē huius taxæ lauri inuenta mētionē. Nec est ut aliquis mihi obijciat, fraxinū aliquam esse quidem lauri folijs similem, non magis tamen numerari inter lauri species ullam quæ fraxinea dicatur, quàm quæ taxa. Dicimus enim eo cap. quod est libri 15. ultimum, non solum ueras lauri species, sed & multas plantas quæ lauro uel nomine, uel effigie sunt similes, numerari, ueluti chamædaphnem, alexandrinā, & daphnoidem. Inter quas nemo miretur & arborem hanc reponi, quæ, licet uera fraxinus sit, foliorum tamen

figura laurum repræsentat. Hæc sunt quæ meæ mihi dominæ, podagra & chiragra, & meditari & scribere permiserūt: quarum tyrannidi condonandum, si quid castissimas tuas aures offenderit. Vale

Doctorum doctissime,
& amicorum amicissime.

Ex adibus nostris. M. D. XXIII.